OikosLogia

PROZĂ
CONTEMPORANĂ

Redactare: Medeea Iancu
Tehnoredactare: Cătălin Furtună
Ilustrație copertă: Alex Horghidan (@cumsecade)

Tipărit la tipografia editurii frACTalia.

Maia Șerbănescu
OikosLogia. Știința casei socialiste
și a ființelor posibile
© frACTalia, 2022
pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ȘERBĂNESCU, MAIA
OikosLogia – Știința casei socialiste și a ființelor posibile : o narațiune teoretic-speculativă / Maia Șerbănescu. – București : frACTalia, 2022
ISBN 978-606-9028-67-4

821.135.1

Editura frACTalia
București, România
www.fractalia.ro

Maia Șerbănescu

OikosLogia

Știința casei socialiste și a ființelor posibile

– o narațiune teoretic-speculativă –

[frACTalia]

Moto:

„Hope must be abandoned before it can be salvaged. […] It is a fool who claims that there are no such moments of hope, no outbreaks of opposition: neoliberalism does not destroy our souls. How could it? But it does infect them. How could it not? […] There was always a glow at the horizon, a Red sublime; and, now veiled by rubbish fires, there is still a glow at the horizon. But it has gone from being that of a sunrise to that of a sunset, without ever passing through day. No, this is not midnight of the century. But it is a long dusk. We require, in this half-light, a crepuscular Marxism." (editorii Salvage, *Salvage #1: Amid This Stony Rubbish – introductory essay*)

„Scepticism about the world is all very well until the world bites us back." (Malcolm Bull, *The Concept of the Social Sceptiscism: Idleness and Utopia*)

Cuvânt de început

Această ficțiune teoretică a apărut mai degrabă ca o continuare a proiectului colaborativ, *dramadoll*, pe care l-am început în 2012, alături de Anca Bucur și Florentina Budar, printr-o carte construită în-comun. Acolo am încercat pentru prima dată să discutăm (vezi mai ales eseul final) problema comunității, așa cum o înțelegeam la acea vreme ca posibilitate de a produce discurs alături de ceilalți, în afara structurile de dominație. Literatura, grafica și teoria veneau împreună pentru a ne ajuta să exprimăm lucruri pe care ni le imaginam și pentru care limbajul propriu-zis, folosit de noi, ni se părea problematic. După aproape zece ani, mă văd confruntându-mă cu aceeași problemă – nevoia de a îmbina teoria și literatura pentru a putea să duc mai departe noi moduri de a vorbi și de-a înțelege în-comunul. Multe

s-au schimbat între timp. O formă de comunicare din ce în ce mai individualistă, închisă și violentă mi se pare că a pus stăpânire pe noi. Ea doar oprimă și nu se mai obosește să afirme nici acel interes egoist pentru un mai bine viitor al comunității celor aleși. Dar, în același timp, acest individualism extrem manifestat la nivelul comunicării interpersonale are un efect îngrijorător asupra tipului de comunitate pe care o poate genera. Atunci când vine vorba de traiul în comun, interesul egoist trebuie mascat sub aparența unei colaborări și bunăstări comunitare – progresul/bunăstarea pentru „țara mea", „comunitatea mea", „familia mea". Mascarea atomizării individului din neoliberalism în cadrul statului capitalist duce la crearea de comunități atomizate foarte periculoase, punând bazele unei forme de etnonaționalism distrugător. Cu cât atomizarea individului este mai mare cu atât apar comunități mai omogene și mai închise, aparent inclusive care oricând pot să declanșeze mutația în interiorul statului capitalist neoliberal, determinând ieșirea lui din faza democrației liberale și intrarea în cea autoritaristă.[1]

Trăim într-un prezent absolut al morții și trecerii rapide prin lume. Ce mai poate fi o comunitate deschisă acum, când până și ruinele s-au transformat în praf și au fost spulberate? În golul absolut putem vieți laolaltă?

---

[1] Vezi Vladimir Borțun, „Ce urmează după sfârșitul istoriei: moartea sau adaptarea neoliberalismului?", în *Secolul XXI, istorie recentă și futurologie,* vol. coordonat de Alex Cistelecan, editura Cartier, Chișinău, 2021, pp. 195-205.

Textul meu va pleca de această dată de la noțiunea de oikos/logie ca alternativă la oikonomia, în care accentul se va muta de pe ideea de management al casei, organizare și control, pe cea de cunoaștere a casei și de re/generare[2] a ei ca proiect de viitor. Dacă importantă pentru o practică revoluționară este schimbarea lumii, și nu contemplarea sau interpretarea ei, atunci activitatea teoretică și politică trebuie să depășească activitatea de producție sau munca propriu-zisă (deci planul strict economic), prin includerea schimbării „omului" – manifestarea lui ca ființă activă în alte practici în afara condiției de muncitor, impusă de politica economiei burgheze. Pe de altă parte, în cadrul acestei cunoașteri, proiectul de regenerare nu trebuie confundat cu ideea de vindecare așa cum este ea susținută de politicile neoliberale în cadrul „capitalismului cognitiv". Regenerarea nu urmărește un viitor mai bun printr-un control și management al acțiunii, ci mai degrabă o reconfigurare a asamblajelor în sensul unei acțiuni nedirecționate de legile economiei burgheze, o acțiune care să fie rezultatul manifestării depline a ființei posibile. În același timp, nu am vrut nicidecum să fac din această ficțiune o propunere de lumi mai bune, ci să problematizez mai

[2] Termenul de regenerare, așa cum o să apară și în textul propriu-zis al povestirii, îl folosesc cu sensul pe care-l are la Ocean Vuong, în *Pe pământ suntem strălucitori o clipă*, și nu semnificația dată lui în cadrul politicilor de dezvoltare urbană, unde ideea de regenerare presupune înlăturarea formelor de locuire precară și a persoanelor sărace, și crearea unui spațiu exclusiv formelor de locuire urbană destinate și accesibile claselor înstărite.

degrabă imaginarul alternativ și zonele limită pe care le poate atinge. De ce și cum ajungem de fiecare dată într-un punct problematic fără soluție și, deci, imposibil de depășit. Ce e de făcut?

În acest sens folosesc utopia ca proces și metodă de lucru, rezultate din practica literară, mai degrabă decât ca ideal sau perfecțiune a unui loc inexistent, iar studiile despre utopie ale lui Darko Suvin și Ruth Levitas mi-au folosit cel mai mult în acest demers. Lucrul cu utopiile l-am început cu ceva vreme în urmă, odată cu inițierea acestui proiect, Maia Șerbănescu, unde am încercat și voi încerca în continuare să explorez și demonstrez capacitatea lumilor alternative în dezvoltarea gândirii critice și în dezvăluirea relațiilor posibile și necesare pentru generarea comunității. Întregul demers pleacă de la ideea comună, dar abandonată și invizibilizată de teorii mai ambițioase, că nu putem fi niciodată „în afara" istoriei, de vreme ce „natura însăși își are propria istorie în timp"; neluarea ei în seamă ne așază într-o poziție vulnerabilă față de realitatea pe care o locuim. Oricând, istoria poate să izbucnească brutal, pe neașteptate și să tulbure curgerea postistorică a lumii noastre perfecte (doar pentru unii).

M-am raportat la utopie ca gen specific scrierii speculative, caracterizat în primul rând de reflecție critică, mai puțin de implicare afectivă – dimensiunea narativă și personajele ocupând un plan secund. Cu toate acestea nu am urmărit deloc eliminarea afectului și a rolului său într-o scriere literară, dimpotrivă am încercat să ajut

cititorul ca ori de câte ori este absorbit de text, să poată evada din încâlcirea narativă și să își analizeze propria implicare. Ideea mi-a venit, recunosc, în timp ce citeam un text al Elenei Ferrante despre transformarea unui efect specific narațiunii într-un „instrument de dominație politică" – era vorba despre „suspendarea voită a neîncrederii". Dacă tehnicile literare ajung să devină instrumente de manipulare și orbire a cetățenilor, atunci poate că e timpul ca literatura să își chestioneze propriile metode și construcții, oferind putere cititoarelor ei, nu vulnerabilizându-le. Utopia mi s-a părut unul dintre cele mai potrivite genuri pentru un astfel de experiment. Desigur, asta însemna înscrierea ei în direcția tradiției marxiste, a utopiei ca modalitate de educare a dorinței, deci definită în termeni funcționali, și nu în termenii formali ai tradiției liberal-umaniste; ea are ca punct de plecare întreaga reticență a lui Marx față de înțelegerea comunismului ca stat și nu ca proces. Astfel, m-a interesat nu definirea și imaginarea unui anumit asamblaj instituțional ideal, a unei lumi perfecte, cât mai degrabă deschiderea unei posibilități de a fi altceva, o posibilitate de dezalienare care să trezească întrebări cu privire la (și să pună sub semnul întrebării) „natura umană" și potențialul ei. Lăsarea deoparte a dorinței utopice, împreună cu tot ceea ce a fost calificat drept „idealism de tinerețe" al lui Marx ne aduce astăzi în situația neplăcută de a nu putea, printr-o poziționare socialistă, să producem și să identificăm subiectivități politice până acum excluse sau uitate, pe care termenul generic de proletariat nu le

mai poate acoperi – cu alte cuvinte, să producem Eul socialist prin alianțe revoluționare. Așa cum susține și Suvin, Marx a scos utopia din zona ei idealistă și i-a dat consistență materială, dar păstrând de la socialiștii utopici critica societății capitaliste; în același timp, prin acest proces, el și-a depășit determinismul economic rigid și a făcut loc teoriilor de producere a unui nou tip de persoană[3].

Dincolo de toate acestea, rolul utopiei socialiste pe care-l consider de netăgăduit este de a-i inspira pe cei asupriți și de a le da puterea să reziste. Tot Suvin a numit tipul ăsta de gândire subversivă „înstrăinare cognitivă", o caracteristică a genului prin care este atacat și destrămat statu-quoul. Înstrăinarea cognitivă trimite poate cel mai bine la ceea ce am numit în alt text alienare pozitivă; acea formă de înstrăinare al cărei efect

[3] În legătură cu această reconsiderare a antropologiei de tinerețe a lui Marx și cu accentul pe producerea (non)omului, trebuie să fac de pe acum o precizare importantă. Această abordare nu o propun în sensul în care a fost deja întrebuințată în anii '70-'80, în România ceaușistă, ca direcție de „evacuare și dizolvare a filosofiei marxiste" – fenomen bine analizat de Alex Cistelecan în: https://revistatransilvania.ro/materialism-dialectic-si-istoric-in-comunismul-romanesc-ii/ Textul meu intenționează, dimpotrivă, o reîntrebuințare și o deschidere a marxismului spre subiectivități politice revoluționare și non-umane, anihilate de capitalism. (Non)omul nu poate fi un rezultat pasiv al atingerii societății ideale, unde structura de clasă și contradicțiile au fost deja depășite, sau un rezultat al postistoriei. El este mai degrabă o configurație în permanentă desfășurare, determinată de acțiunea sa în cadrul contradicțiilor și noilor structuri apărute în istorie.

este benefic revoluției, ea ne ajută să ne rupem de și din structurile sistemelor opresive ale capitalismului, ajuns să ne producă și să ne definească în totalitate. Utopia prin ruperea de aceste sisteme, prin educarea dorinței și a imaginarului ne împinge să înțelegem mai limpede cum putem genera colective; ea însăși o creație colectivă, opusă mitului – transcendența ideală nu există aici, cum nu există „în afara timpului", lumea ei se desfășoară strict la nivel material, având o dimensiune clar istorică.

Totuși, în ficțiunea mea speculativă, mă depărtez și delimitez, așa cum se va vedea, de afirmația lui Suvin că genul utopic ar fi fost reformat (scos de sub dominația masculină a utopiștilor tradiționali – ex. Thomas Morus) și repus în discuție de către feminismul occidental, care a avut o contribuție majoră și un rol fondator asupra lui. Această abordare trece sub tăcere o serie de utopii feministe apărute și în alte spații decât cele occidentale, negându-le contribuția și importanța, de asemenea minimizează rolul fundamental jucat de socialistele bolșevice în imaginarea și proiectarea unui nou „om". Textul de față încearcă să se plaseze și în cadrul acestei tradiții feministe venite din afara nucleului dur al gândirii occidentale, bazată pe producerea și schimbarea individului și pe deschiderea lumilor, negând finalitatea și izolaționismul tipic utopiilor tradițional-patriarhale. Dintre contribuțiile occidentale ale genului mai degrabă am fost influențată de două nume marginale și puțin discutate în cadrul studiilor asupra imaginarului social:

Gabriel de Foigny, *Terre australe connue*, și Margaret Cadevish, *The Blazing World*.

Textul lui Foigny, o utopie a persoanelor intersex[4], nicidecum literatură de călătorii, aparține clar genului atât prin construcție, cât și prin funcția pe care încearcă să o îndeplinească. Exotizarea tărâmurilor așa-zis „sălbatice" este permanent ironizată, iar legitimitatea discursului exploratorilor negată, oferindu-se ca sursă credibilă ceea ce eroul află direct din gura nativilor acelor spații. Ținutul utopic, un loc izolat și foarte evoluat, înconjurat de sălbăticie, pare o proiecție a idealului occidental inserat în această lume străină – proiecția celuilalt. Eroul o prezintă și o analizează, făcând permanent o critică a societății europene. Toate stereotipurile folosite de europeni pentru „sălbatici" sunt întoarse asupra lor, iar în final cruzimea și lipsa lor de empatie sunt relevate și condamnate. Dincolo de raportarea mereu critică la ceea ce înseamnă societate și civilizație ideală, important la Foigny este feminismul său remarcabil pentru acea vreme, cât și înțelegerea genului ca un construct social – eroul povestirii fiind copil adoptat și intersex, noii săi părinți au decis să-l declare băiat,

[4] Fiind un text din secolul al XVII-lea, autorul folosește termenul de hermafrodit, realizând un joc de semnificații între personajul principal, o persoană intersex venită din lumea occidentală, și populația ideală din spațiul utopic prin care reprezintă și critică mitul platonician. În expunerea mea am ales să folosesc termenul actual de persoană intersex, fiind mai puțin ofensator pentru comunitatea LGBTQIA+ și lipsit de semnificații negative.

pentru că băieții au mai multe șanse și se pot bucur de mai multe libertăți; astfel, a devenit băiat.

Cea de-a doua utopie de care m-am folosit mai ales în ceea ce privește modul de construcție a textului este *The Blazing World*. Acest text m-a ajutat poate cel mai mult dintre toate utopiile de început să învăț cum să scot conceptul din zona pur teoretică și să-l pun în contact cu lumea afectului, încercând o reîntrebuințare a lui pentru o altfel de cunoaștere. În plus, fascinant la utopia lui Margaret Cadevish mi s-a părut materialismul său și importanța acordată corpului și simțurilor în cunoaștere, dar mai ales agentivitatea naturii. Natura gândește și acționează liberă, iar gândirea, și ea materială, se naște la interacțiunea dintre minte și corp. Niciun obiect nu poate interacționa și dezvolta relații cu alte obiecte sau corpuri dacă nu este material; interacțiunea se face întotdeauna prin contact direct. Lucrurile imateriale, chiar dacă există, nu reprezintă nimic pentru noi, nu pot fi cunoscute. Iar Vidul ca Nimic pur nu poate exista, universul este o multitudine de corpuri aflate în relație, comunicare și colaborare. Acest materialism al lumii pe care Cadevish îl susține cu tărie nu trebuie să fie o sursă de dezamăgire, spune ea, ci una de speranță – împlinirea unei persoane este posibilă nu prin îndepărtarea de corp și materie, ci prin înțelegerea dinamicilor și a modului de funcționare a acestora.

Dar ce mai poate fi această speranță pentru noi azi? O întrebare în jurul căreia mi-am construit utopia și pe care aș vrea să o lămuresc de pe acum. Conceptul pe

care-l folosesc aici plasează utopia mea în relație critică cu speranța din tradiția feministă a anilor '70. Încercând să imaginez o societate în care rasismul și speciismul par rezolvate mai ales din cauza unor transformări biologice majore ale corpurilor, am lăsat un element perturbator în această lume aparent justă – resturi ale lumii anterioare pe care materia le poartă cu ea. Aceste resturi ale nedreptăților și discriminărilor vechi pot lua forme noi și neașteptate – de exemplu rămele, singurele ființe vii care sunt în continuare consumate. Ele reprezintă o situație limită și greu de rezolvat, de vreme ce oprirea consumului de râme ar duce la moartea tuturor celorlalte ființe vii. Înalta considerare care este acordată acestor făpturi, mici zei sacrificiali, nu le rezolvă problema concretă, doar plasează un văl peste o acțiune nedreaptă. În acest sens, ieșirea din istorie se dezvăluie ca o simplă iluzie întreținută de acest văl; istoria continuă să se manifeste insidios în aceste nedreptăți mascate, iar conștientizarea lor poate declanșa oricând o revenire în lumea concretă a unei realități simple și dure, un conflict și o dialectică greu de rezolvat. Sinteza contrariilor și sfârșitul istoriei sunt la nesfârșit amânate, nu există speranță în acest sens, însă la capătul oricărei lipse de speranță, se poate naște totuși o încredere în dreptate ca luptă permanentă și acțiune alături de ceilalți. Dreptatea laolaltă este singura nădejde la care mai putem visa și despre ea am încercat să vorbesc în povestea ce va urma.

Iulia Militaru

Gheel

Până în acel an, lumea trecuse prin mai multe apocalipse succesive. La început negrul devenise un fel de culoare oficială a supraviețuitoarelor fiecărui dezastru, dar ușor-ușor s-a înțeles că tot ceea ce ele numeau prin acest cuvânt comun era de fapt o noapte pentru care întunericul epuizase toate semnificațiile posibile. Și nici nu era vorba de culori, în cele din urmă. Negura, neguraticul, neguriul sau nebuloasa, acest spațiu albastru. Zise Maia. *We don't all see the same colors*. Cert este că la contactul cu acizii hârtia albastră de turnesol, un amestec de vopsele extrase din licheni, devine roșie. Dar nu vreau să vorbesc despre culoare, ca aparținând cuiva. Roșul și albastrul. Sunt culorile oricui. În sfârșit.

Acest moment al dispariției și morții crește. Cel puțin așa sunt lăsată să cred. Și probabil că mă aflu aici (aici-ul niciodată de-aici) tocmai din cauza acestei creșteri.

Apocalipsele nu mai pot fi înțelese de noi cum ne-au fost povestite de lumile dinainte, unde ne apăreau de fiecare dată ca mici drame cu pretenții; crizele capitaliste și retorica prăbușirii sistemului. Un infinit de apocalipse și câte o lume nouă, înflorind de fiecare dată. Mai degrabă au devenit un soi de epuizare și de somnolență a omului. Se înghesuiau acolo din ce în ce mai multe animale. Iar noi. Nu mai vorbeam. Le ascultam. Animalele nu mor niciodată, îmi zise ea. Există o persistență, un soi de duritate în structurile lor. Aparent. Nimeni nu s-ar fi gândit, nici măcar ele nu s-ar fi gândit. Nimeni. Ele au văzut totuși fragilitatea structurilor, într-o bună zi. Și au înțeles. Tocmai de asta nu se poate muri. Tocmai de asta șirul apocalipselor continuă. Ori de câte ori avea loc regenerarea se ivea o colonie, alta, un mic sat în care două-trei locuitoare se mișcau neîndemânatice, unele chiar speriate. Iar numele de colonie era mai degrabă legat de o formă bizară de colonizare a timpului, nicidecum a spațiului. A coloniza timpul morții, timpul în care nu ar fi trebuit să mai existi și care nu ți-ar fi fost niciodată dăruit, însemna a-i schimba

funcționalitatea și a-i știrbi forța brută, ucigătoare. Actul colonizării devenea o revenire în timpul viu, al celor ce nu fuseseră lăsate să fie. Ceea ce scotea din întuneric părțile tăiate și alungate din lumea unde existentul trebuia controlat și manipulat ca să existe era de fapt somnul. Făpturile începeau să doarmă ca formă de nesupunere absolută, și cu cât se adânceau mai mult în acest somn, cu atât descopereau existențele tulburătoare pe care le crezuseră pierdute pentru totdeauna. În același timp, potențialul lor agresiv scădea și legau ușor prietenii într-un vis tăcut și odihnitor. Mușchiul proaspăt și lichenii au fost printre primele vietăți care au acoperit peisajul violent al războiului celor vigilenți până când nu s-a mai văzut decât rar câte o țeavă de tun ieșită dintr-un câmp de lavandă sau o aripă de avion sufocată de iedera diavolului. Cu toate acestea unii mai tânjeau după război, după înfruntarea cu celălalt. Ei redescopereau lupta ca pe o încercare de „a înrăutăți lucrurile", de a stopa mișcarea, astfel încât omul să poată să-și conserve structura, obiceiurile, organizarea etc., adică limbajul, fără de care se închipuiau morți. Și totuși, lucrurile deveniseră imposibil de înrăutățit. De exemplu, la nivelul comunicării cuvintele care provocau suferința nu mai puteau fi înțelese, se transformaseră într-o bâlbâială neinteligibilă și lipsită de forță care bloca

orice acces la sensul profund. Cei care voiau să-i mai rănească pe ceilalți folosind cuvinte aspre se trezeau în situația de a vorbi în gol. Nimeni nu-i înțelegea. Ura se stingea de la o oră la alta din vocabular. „Lumea se sfârșește pentru că nu vă treziți!", se mai auzea din când în când câte un glas dogit și îndepărtat al vreunui războinic încercănat și palid. Se stingea fără putere, somnul îl dobora. Printre resturile trecutului, printre gunoaiele descompuse și plantele din ce în ce mai viguroase, își făceau cuib o sumedenie de păsări și rozătoare.

În acest somn, nimeni nu știa unde se află sau ce s-a întâmplat. Apoi, numărul locuitoarelor a început să sporească. Colonia celor adormite a devenit din ce în ce mai mare și mai vivace. Toate mișunau în cele trei zile cât nu o făcuseră formele anterioare de existență în cei 3000 de ani. E drept, în următoarele apocalipse, mișcarea s-a mai domolit, aproape că începuseră să se teamă că vor împietri. O structură de piatră e mai greu de urnit. Apusul nu se deplasează decât cu câțiva milimetri insesizabili ceea ce face puțin mai dificilă supraviețuirea. Povestea coloniei este legată de negură. Noapte, de fiecare dată. Lumea apocalipselor succesive începe la apus.

Se spune că răsăritul fusese o pietrificare masivă și nesocotită. Colonia nu-l mai voia (deși nu-l

cunoscuse niciodată cu adevărat). Vom ști când apusul se va întoarce iar și iar că plimbarea printre animalele lumii ar fi trebuit să fie simplă și plăcută, fără gânduri și spaime; o plimbare senzorială de-a lungul corpurilor de consistențe diferite și atmosfere stelare dense. Fiecare dintre toate acele corpuri ale lumii care apăreau când sub forma unor stele mici, când ca simple mase de vapori vă puteau lăsa prin mișcarea lor impresia unui mers ciclic, de reluare a vieții după un sfârșit mai mult sau mai puțin abominabil. Nu, acest mod de trecere nu era regulat, zilele, deși în număr egal de fiecare dată, aveau lungimi diferite, imposibil de măsurat de vreme ce secundele apăreau mereu ca alt fel de secunde. Uneori repetiția se manifesta local și permanent, toate corpurile făceau aceleași mișcări, identice și constante, alteori lumea trecea liniar de la un moment la altul, cum ne-am obișnuit de secole – varianta normalizată a existenței în colonie. Doar că am uitat, eu. Se gândea Maia. Apocalipsele aduc uitare, și nimeni nu mai știe ce ar putea fi o amintire. Cum și-ar putea aminti un corp nou, un corp care nu a mai fost niciodată și care va dispărea fără să mai fie. Ce să își amintească? De sine? De un trecut al celorlalți? Lumile acestea deveneau din ce în ce mai stranii cu fiecare regenerare. Dar negura pe care apusurile o provocau asigura

o supraviețuire a trecutului de care nimeni nu mai știa nimic. Uneori era necesar să-l regăsească și să-l judece, pentru a-și înțelege corpurile și mișcarea lor. Mișcarea din somn este cu totul și cu totul alta față de cea a lumii războinice.

Și, de fiecare dată, în toate lumile noi, apărea un animal monstruos, fie sub forma unei lăcuste cu blană și gheare sau a unei insecte albastre cu exoscheletul fluid, din apă de mare, fie o umbră din particule de cenușă care ținea în interior un soi de pasăre fără aripi cu pene roșii. Mereu un animal necunoscut și hibrid, care se arăta rar oamenilor din colonie, nu pentru a-i speria (nimeni nu se temea), ci ca să provoace ceea ce voi numiți în vremea voastră un sentiment plăcut. Iubire. Era singura formă de iubire care mai exista după instalarea apocalipselor succesive. O iubire la răsărit în plin amurg.

Dar să vedem cum a început totul. Cine era ea, locuitoarea? Și cum s-a născut colonia?

Apusul răsăritului. Începutul vidului

Ea. S-a trezit deodată în mijlocul acestei canicule, când ziua se îngână cu noaptea. În jur nici țipenie de om. Merge înfășurată în sacoul ei negru, cu nasturi argintii și mâneci brodate. Merge puțin aplecată în față, din cauza vântului puternic. Ochii îi deschide rar. Din când în când, pe marginea drumului, răsare câte un corb negru strălucitor. Trebuie să se ajungă undeva. De aici. Merge. La un moment dat se izbește de o barieră dură, un fel de stâlp sau ceva asemănător. Vântul parcă se întețește și mai mult. Fără să poată face altceva, neputincioasă și obosită, își ridică palmele și începe

să pipăie. Pare, mai degrabă, cărămidă, un zid de cărămidă care se întinde pe o lungime imposibil de apreciat, probabil pe zeci și sute de kilometri. Gândi. E foarte înalt, nu are cum să nu fie… Cu greu își deschise ochii și încercă să privească. Da, e un zid. Atunci înseamnă că ar trebui să fie și o poartă. Să treacă dincolo. Și se porni să pipăie cu și mai multă perseverență. Buricele degetelor îi alunecă pe materialul ăla poros. Devine usturător. Ba mai mult, nu se mai simte nimic după o vreme. O diferență apare totuși, o diferență cu atât mai evidentă cu cât pielea de pe buricele degetelor e mai amorțită și areactivă. Un material diferit, mai neted, chiar lucios. Probabil lemn lăcuit. Aici se află cu siguranță o ușă. Și împinge. Dar nu se întâmplă nimic. Da, zăvorul. Pe ăsta ar trebui să-l găsească. Pipăie în continuare până ce dă peste o denivelare a cărei temperatură pare ceva mai ridicată. Soarele a bătut întreaga zi, iar fierul se încinge mult mai puternic decât lemnul sau cărămida. Apasă cu putere. A avut dreptate. Se aude un scârțâit și apare o deschizătură prin care se poate strecura. Intră și împinge cu mare grijă ușa în urma ei. Acum e mai bine. Aici nu mai bate vântul. Își poate deschide ochii fără grijă.

Înăuntru. Noaptea se lăsase de-a binelea. Formele nu se distingeau clar. Sunt ziduri, foarte multe

și foarte apropiate. Și culoare interminabile în toate direcțiile. Nici țipenie de om. Hm! Ar trebui să o ia spre dreapta sau spre stânga? Unul dintre culoare, mai larg decât celelalte, avea un parfum atrăgător. Îi place și se decide cât ai clipi. Ăsta-i drumul. Pășește cu încredere, însă după o vreme își dă seama că direcția aia e înșelătoare. Nu-i nimic acolo. Vrea să se întoarcă. Să se întoarcă? Imposibil. Alte mii de ramificații se prelungesc de la fiecare colț. Și peste tot numai zidul înalt. Soluția cea mai bună ar fi să încerce să se cațere pe el. Uite, dacă privești atent, o să vezi că anumite cărămizi au fost așezate cu unul din colțuri în afară. Numai bune de urcat. Se agață cum poate, dar din păcate, nu are încălțările potrivite. Alunecă. În cădere, trage după ea un obiect pe care nu-l vede bine, din cauza întunericului. Obiectul o lovește drept în moalele capului. Se prăbușește.

Deschide ochii. Stă culcată undeva, pe o platformă rece, și învelită cu un fel de pelerină catifelată. Mâinile i-au fost așezate pe piept, ca pentru îngropăciune. Sare. Or fi crezut c-am murit… Bine că-s bine! Dar o durere puternică îi săgetează capul. Cu siguranță de la lovitură. Și își pipăie locul rănit. O mică umflătură, tare la atingere, se simte la limita dintre parietale și occipital. O să-i treacă, doar a mai avut ea din astea și s-au vindecat mereu

foarte repede. Oare cine o adusese aici? Au văzut că era lovită sau nici nu le-a păsat? Și-or fi zis că-i vreo calică de-afară. Dar, ce dracu', nu s-au uitat cum era îmbrăcată? Așa se făcea de unde venea ea, oamenii se luau după haine. Așa e peste tot. Hainele… Chiar, unde îi sunt hainele? Cu un fior de spaimă constată că este complet dezbrăcată, iar goliciunea îi fusese acoperită cu pelerina aia moale, plăcută, într-adevăr, la atingere. Acum, nu prea mai e nimic de făcut, trebuie să-și găsească niște haine, înainte de a da nas în nas cu careva pe aici. Altfel… sigur o vor crede o străină de dincolo de zid. Păcat că-i atât de întuneric în camera asta, s-ar fi descurcat altfel pe lumină. Totuși, chiar și așa, poate găsește până la urmă ceva folositor, cel puțin o pereche de pantaloni sau vreo fustă. Începe să privească de jur împrejur cu mare atenție. Ciudat. Pereții sunt acoperiți în întregime de sertare metalice, așezate unul deasupra celuilalt, pe zeci de șiruri. Nicio ieșire, nimic. Cum poate să fie construită o cameră fără ieșire. Imposibil. Și-apoi, dacă nu ar fi existat una, cum ar fi ajuns ea aici? Nu se poate. Uite, chiar deasupra rândurilor de rafturi din partea dreaptă, a rămas un spațiu foarte mic, pe unde răzbate o rază subțire de lumină artificială. Acolo? Vrea să încerce, dar cum să ajungă atât de aproape de tavan. Pe mânerele de la sertare, desigur.

O idee bună, măcar de ar fi suficient de solide să o susțină, nu-i așa? Și începe să urce. Întâi cu teamă, apoi din ce mai încrezătoare în propriile-i puteri. Nu e lucru simplu, să știți. Ghinionul face ca unul dintre sertare să fie deschis, alunecând imediat de la locul lui. Cade. Pentru numele lui dumnezeu, nu din nou! Se aude, în același timp, un zgomot ciudat, metalic. De undeva, de deasupra ei, se prăbușesc în gol o mulțime de obiecte pe care nu le vede prea bine, nici nu le distinge măcar forma. Toate o lovesc care mai de care peste umeri, brațe, picioare. Destul de neplăcut. În final, tocmai când își închipuie că s-a terminat, se trezește cu sertarul în cap. Dar nu-i nimic. N-a fost chiar la fel de rău ca prima dată, cu cărămida. Se ridică și cercetează unul dintre obiecte. Pare a fi un ibric sau o cană de cositor. Altul, o lingură. Toate astea pot fi folositoare la un moment dat. Zice. Își desface panglica de la păr, singurul lucru care îi mai rămăsese, și prinde, în rând, o furculiță, o lingură, un cuțit și cana cu pricina. Nu se știe niciodată. Apoi, se înfășoară bine în pelerină și își leagă toate astea în jurul mijlocului. Și-acum? Să vedem cum va ajunge totuși la deschizătura aia. Bâjbâie în continuare prin jur, fiecare obstacol înseamnă o lovitură mai mult sau mai puțin dureroasă. La un moment dat, se împiedică de ceva asemănător cu o bară și pică

în nas; dezmeticindu-se, se rotește cu fața în sus și se sprijină în cotul drept. Ce-i de făcut? Luminița devine din ce în ce mai ademenitoare. O ia de-a bușilea prin încăpere, căutând vreo soluție. Eventual, o altă ieșire. Dacă nu pe sus, atunci pe jos. Nu știi de unde sare iepurele. Și nu s-a înșelat. Iepurele a sărit chiar atunci când se aștepta mai puțin. A sărit sub forma unei prăbușiri spectaculoase, probabil printr-o gaură mai veche a podelei, prăbușire care s-a finalizat cu aterizarea pe o suprafață moale și elastică, propulsând-o înapoi, până sus de tot, până aproape de tavan, adică până la cealaltă gaură, gaura mult dorită și luminoasă.

Instinctiv, se prinde cu mâinile de marginea ei și, cu un ultim efort, se strecoară afară. O vreme rămâne întinsă pe pardoseala rece și respiră sacadat. A reușit! Înainte și în urmă, doar un culoar fără capăt. Na, acum i se întoarce în minte problema principală, problema hainelor. Va trebui să-l facă pe dracu-n patru și să-și găsească o pereche de pantaloni adecvați. Mai mult ca sigur că o să-i apară cât de curând cineva în față. Nu poate să se prezinte așa oamenilor de pe aici. Se ridică și face vreo doi-trei pași, apoi se oprește. Un zgomot ciudat vine de undeva, din pereți. Par a fi voci. Își lipește urechea de zidul cel mai apropiat și ascultă cu atenție fiecare mișcare ce răzbate de dincolo.

Da, sunt oameni acolo. Ce se întâmplă? La câțiva centrimetri deasupra capului, zărește o altă gaură în perete, o gaură numai bună să privească prin ea. Sare. Imposibil, e prea sus. Fiecare încercare se soldează cu un eșec. Și nu găsește nicio altă deschizătură. Nimic. Dintr-odată se hotărăște să plece. Se îndepărtează cu pași mărunți până când se face nevăzută după un colț. De-acum nicio mișcare. Liniștea pune stăpânire pe locul ăsta. Dar, nu peste multă vreme, un bubuit răzbate iar până aici; niște lovituri asemeni unui ciocănit de baston din lemn pe o suprafață metalică. Și iată! Se întoarce. Ea. Se întoarce cocoțată pe două picioroange uriașe, numai bune s-o ajute să atingă deschizătura. Da, va descopri cât de curând secretul vocilor din spatele zidurilor. Totuși, în dreptul spărturii, își dă seama că, de data asta, se află prea sus: picioroangele sunt extrem de lungi. Deși cu greu își poate păstra echilibrul, nu renunță și se apleacă în față. Astfel, reușește să își apropie ochiul drept de gaura respectivă. Vocile prind chip. O sală mică de spectacol, în care, pe scenă, se derulează o piesă de teatru. Toți spectatorii sunt femei corpolente se pare, îmbrăcate în ținute de epocă și având drept accesorii de bază evantaie divers colorate, din dantelă sau mătase. Rochiile, foarte decoltate, dau la iveală forme rotunde și moi. Mâinile s-ar afunda

în ele ca-ntr-un burete umed. Între timp, numărul spectatoarelor s-a mărit considerabil, și vin din ce în ce mai multe, până când sala se umple ochi. Nici nu se mai poate respira, trupurile stau lipite unul de altul și clocotesc înfierbântate; din când în când mâini plinuțe se ridică în aer și aplaudă frenetic violonistul de pe scenă, singurul reprezentant masculin din jur, pe care toate îl ascultă fascinate. O doamnă în roșu ajunge, din întâmplare, chiar lângă ochiul care privește prin gaură. „Psss! Psss, nu vă supărați, există pe aici vreo ușă?" Dar nu primește niciun răspuns. Probabil n-a auzit nimic. „Psss!", mai încearcă ea, fără succes. Atunci, femeia în roșu se mișcă un pic spre stânga, așezându-se chiar în dreptul deschizăturii. Din nou, nu mai vede nimic, picioroangele tremură și stau gata-gata să se frângă. Enervată, își scoate o agrafă din păr și o înfige cu putere în posteriorul doamnei în roșu. Un țipăt ascuțit îi sfâșie urechile și, într-o clipă, întreg edificiul începe să se clatine ca și cum o turmă sălbatică ar fi trecut în fugă la etajul superior. Bineînțeles că tot echilibrul fragil al picioroangelor se duce de râpă. Tremură și face pași mari, în toate direcțiile ca să-și recapete stabilitatea. Biruită se prăbușește în cele din urmă. De data asta, înălțimea fiind semnificativă, are impresia că plutește pentru o clipă în aer și, fără să-și dea seama măcar, se

izbește cu putere de peretele opus. Fenomenal! Acolo se află de fapt o trapă, o trapă care se deschide din pricina loviturii, fata rostogolindu-se pe un culoar strâmt, oblic și întunecat. După câteva tumbe, unele destul de dureroase, cade pe ceva moale și plăcut mirositor. Parfumul îi amintește de balsamul de rufe din baia sa. Când își mai revine din zdruncinătură, își dă seama că se află într-o cameră plină de rufe curate și aruncate alandala peste tot. Lumina vine de la un mic neon ascuns în spatele unui cot al peretelui. Nicio fereastră, nimic altceva. Să fi ajuns în uscătorie? Cu atât mai bine! Poate împrumuta de aici niște haine, cel puțin până și le va găsi pe ale ei. Începe să cotrobăie prin mormanele de boarfe cu o dexteritate de neînchipuit. Întotdeauna i-a plăcut să își aleagă lucrurile cu mare atenție. În primul rând, să le verifice foarte bine trăinicia, apoi să le probeze de vreo două-trei ori, pentru a nu se lăsa cumva păcălită de linia plăcută a unei croieli ce-ar dezavantaja-o în realitate. Păcat că nu are nicio oglindă la-ndemână. I-ar fi prins bine. Totuși e fericită cum n-a mai fost de când a pus piciorul în orașul ăsta nesuferit. Ce pantaloni drăguți, o idee largi jos, exact așa cum îi plac ei. Și bluza verde i se pare deosebită, cu broderie pe margini și manșete de catifea. Poate că i-ar sta mai bine în fustă decât în

pantaloni; ar face-o cumva mai suplă și ar încadra-o într-un gen vulnerabil, mai ușor de acceptat de ceilalți, cel puțin așa știa ea de acolo de unde venea. O fustă până la genunchi, puțin cloș, s-ar asorta perfect cu geaca aia scurtă, grena. Și cu tricoul negru. Sau nu, oare n-ar fi mai potrivit un maiou foarte decoltat? Nu, cel mai bine ar fi să-și aleagă o rochie lungă, dintr-un material moale și greu. Caută fără oprire și, după ceva timp, chiar își găsește ceva pe gustul său. Tocmai atunci, un val puternic de curent îi atrage atenția și o face să se oprească. Fără să mai apuce să-și dea seama ce se întâmplă, se trezi luată pe sus și învârtită cu tot cu haine, ca-ntr-un malaxor. Ce-i asta? Se rotesc din ce în ce mai puternic, lucrurile o izbesc peste față, peste mâini și picioare. Cum să oprească asta? Nici nu știe de unde vine. Precis e o modalitate de uscare rapidă a hainelor. Cât… Ce… să mai faci? Și, înspăimântată, își întinde mâinile și se prinde de tot ce apucă. Noroc că simte, la un moment dat, ceva ca o bară subțire de fier și strânge cât poate de tare. Rămasă suspendată în aer, cu toată zăpăceala din jur, încercând să-și mai tragă puțin sufletul și să priceapă unde se află. Picioarele și le simte ridicate și trase în partea stângă de o forță căreia cu greu îi poate face față. În aceste clipe, regretă nespus de mult că nu are mai multă putere.

Își poate da însă seama, destul de repede, că stă agățată de treapta unei scări. Scara pornește de undeva, de sus, dar e mult prea întuneric ca să-i vadă capătul. Încearcă să se agațe și cu cealaltă mână. Alunecă întruna. Totuși, reușește până la urmă. Cu două mâini prinse de bară se simte mai în siguranță și poate că o să se cațere mai ușor și cu picioarele, care îi atârnă deocamdată în gol. O pală de aer rece, extrem de puternică, o ridică în aer. Mișcarea se dovedește a-i fi folositoare. Călcâiul i se prinde și el de una dintre trepte, ceea ce o ajută foarte mult. Se ridică puțin în mâini și gata. E cu totul pe scară, capabilă să înainteze fără vreo piedică. Numai că o nouă rafală de curent o smulge cu totul de-acolo. Din nou în aer, prinsă numai cu una din mâini. Plină de disperare, începe să strige după ajutor și, ca prin minune, se pare că de undeva de sus, cineva a auzit-o. Pe peretele opus, se prelungesc umbrele a doi domni în frac și cu joben. Atunci, vede bine cum se lasă în jos o sfoară destul de groasă, al cărei capăt îl poate prinde dacă se întinde puțin. Și, când prinde momentul prielnic, adică o domolire a vâltorii aceleia de aer, apucă sfoara fără să mai stea pe gânduri. Fericită se ajută de ea ca să se echilibreze și să-și restabilească poziția pe scară. Urcă încet câteva trepte, până ce iese din bătaia vârtejului, apoi, mai repede, tot mai

repede. De-acum, e salvată. Ca să își asigure poziția și să nu mai alunece, îi vine ideea de a-și lega sfoara în jurul mijlocului. Însă, deodată, își dă seama cu spaimă că e goală, din nou. Nici măcar o bluză nu-i mai acoperă trupul. Când s-a întâmplat una ca asta? Nici nu a simțit. Vâltoarea i-a smuls totul de pe ea. E pierdută. Nu are cum să-i întâlnească pe cei de sus. Și de groază dă drumul la sfoară, apoi se oprește. Umbrele au așteptat vreo zece minute, după care una dintre ele se apleacă și privește în jos, trăgând cu putere de celălalt capăt al sforii. Nu simte nicio rezistență. Scoate sfoara, i-o întinde celuilalt și pleacă amândoi braț la braț. Abia când pașii lor nu se mai aud, ea începe din nou să urce. Ajunse destul de repede la ieșire, străduindu-se să-și facă loc prin deschizătura strâmtă care dădea într-o curte largă și rotundă, înconjurată de același zid înalt, de la care porneau mii de alte ziduri, ca spițele unei roți. Are nevoie de haine, nu se poate întâlni cu nimeni așa, nu poate cere ajutorul nimănui. Zărește un colț mai lăturalnic și se așază acolo pe o piatră. Frigul nopții se întețește. De-ar avea măcar mantia. De undeva, nu-și dă foarte bine seama de unde, se aud niște glasuri. Nu, nu o poate vedea nimeni dezbrăcată. Dar glasurile se apropie. Brusc sare de pe piatră și o ia la sănătoasa. Glasurile se apropie, se apropie tot mai

mult. Parcă ar vorbi lângă ea. Mii de culoare i se deschid înainte și nicio ieșire. Cu cât fuge mai mult, cu atât vocile o ajung mai repede din urmă. Nu, nu o poate vedea nimeni așa. Doar zidul ăsta înalt. Și mii de culoare. Fuge, fuge, iar vocile se înmulțesc. O vor găsi, o vor găsi…

Amurgul

Aceasta fusese prima intrare în oraș. Încă nu se știa nimic pe atunci despre ce ar însemna o apocalipsă și nici de lumile care se vor naște, rând pe rând, în timpul apusului. Totul se limita la ideea unui spațiu neimaginabil și generator de teroare, transformat prin goliciunea ei într-o formă de fugă, un corp străbătut de dorința de a nu fi văzut. Prima colonie i s-a părut un fel de lagăr construit pe modelul unui labirint fără ieșire. Locuitoarele nu erau deloc ființe supraponderale cum își imaginase la început, ci făpturi rotunde și cu o structură diferită a pielii, se deplasau prin rostogolire, nu aveau sex și se înmulțeau prin bărbați vii. De fapt, cei doi domni în frac erau ceea ce noi numim în lumea noastră copii.

Când creșteau, iar procesul era destul de rapid, câteva ore și gata, sexul li se usca, corpul devenea din ce în ce mai plin și tot așa, în loc de bătrânețe se instala o existență pe care și-o închipuiau eternă. Cum apărea un bărbat viu din masa aceea de carne în continuă mișcare? Se spunea că dintr-o bulă de pe abdomen. Nu mai era expulzat prin vagin, pentru că nici nu mai exista un vagin deschis. În corpurile rotunde, acesta se găsea liber în interior, fără legătură externă, plutind într-un lichid liliachiu. Acest aspect te făcea să trăiești mereu o senzație plăcută ce atenua orice fel de durere. Prin naștere, bula se desprindea ușor de pe abdomen și putea fi prinsă cu o ață de unul dintre membre sau lăsată să zboare. Apoi începea să se subțieze și să se strângă până ce apărea un corp uman, cu trăsături masculine care se accentuau de la o oră la alta, ducând la nașterea bărbatului. Dar și el ținea tot câteva ore.

În cele din urmă, un pliu imens al pământului s-a ridicat în mijlocul coloniei și a răsturnat totul. Următoarea colonie a renăscut din câteva găuri rătăcite pe pământ. Arăta straniu, bidimensional. Figuri geometrice în plan și care comunicau prin vibrația laturilor. Lumile noastre au pornit de acolo, mici și neputincioase la început, cumva aglutinate într-o materie cărnoasă, pe care o ocupau succesiv, și astfel s-a reușit să se întrupeze timpul din nou.

Nu cum îl știau istoricii voștri. Acest timp reproducea doar vechea succesiune a formelor într-o perfectă simultaneitate. Iluzia culorii întunecate a amurgului își avea drept cauză tocmai această sincronie mascată. Lumina venea mereu numai din anumite colțuri, mai mult sau mai puțin restrânse ale lumii și considerate viabile.

Este interesant cum fiecare colonie împlinea unul din miturile celebre în lumea noastră obișnuită de azi. Nimeni nu-și putea explica mecanismul prin care deveneau reale, dar această formă de renaștere se păstra de la colonie la colonie și reprezenta prima amintire din gândul lor. De fiecare dată. Aceeași. Locuitoarele acestor spații, mereu altele, în funcție de tipul de sfârșit și de regenerarea ulterioară, împărtășeau o undă comună, asemănătoare unui flux de cele mai multe ori rece, care le păstra această singură amintire comună, pentru toate. Au încercat să vorbească în fel și chip despre ea, însă le era imposibil să o descrie. Rar apărea, totuși, în unele lumi un fel de voce. Își aminteau o voce, dar nu înțelegeau nimic. Fiecare își trăia doar mitul până la moarte. Credeau că nu mai există nimic altceva pentru ele, că în sfârșit s-au trezit în afara memoriei. Din această cauză, locuitoarele au fost convinse că istoria se încheiase pentru totdeauna odată cu ele, că duceau o existență în

afara oricărui trecut pe care nu și-l mai aminteau. Dar nu, era doar o eroare de început, căci memoria lor nu se epuizase, doar se modificase radical față de ceea ce cunoscuseră până la declanșarea apocalipselor. Cu cât se sfârșeau mai multe lumi și cu cât apăreau altele noi, locuitoarele înțelegeau că memoria lor persista asemeni unei stări afective transmise de la una la alta prin variații de culoare ale ochilor și prin sunete ale mișcărilor corporale. O altfel de voce trecea de la locuitoare la toate celelalte forme de existență, și invers; apoi de la o lume la alta, depășind apocalipsele, prin culori și mișcare. Cu fiecare nouă lume, vocea devenea mai puternică, mai limpede. Locuitoarele ieșeau astfel din imaginile-mit, un reflex gol și fără realitate, și își aminteau totul din ce în ce mai bine. În noua existență, viețile lor continuau să producă o altfel de istorie. O istorie a în-comunului.

Așadar, lumile țineau în general trei zile, iar cea mai mare problemă era de fiecare dată una și aceeași, cum să se regenereze de la o zi la alta. Trei regenerări permise și apoi, gata… O apocalipsă obișnuită. Dacă nu erau perspicace, nici aceste trei regenerări nu ar mai fi existat, totul s-ar fi sfârșit odată cu începutul. Viața niciuneia dintre ființele care populau colonia nu trebuia să se stingă înainte de vreme, altfel procesul se declanșa mai devreme,

și determina moartea în lanț a tuturor făpturilor. De altfel, niciuna nu era obligată să facă mai nimic pe parcursul existenței sale, doar să îngijească de viața celorlalte. Să rămână toate vii până când fusese programat sfârșitul general. Același, mereu același. Dispariția sub fald și renașterea noilor figuri din găurile rămase. Că viața le putea fi scurtată din pricina morții neașteptate a cuiva din colonie se mai întâmplase de câteva ori, însă ca lumea să dureze mai mult de cele trei zile nu fusese posibil decât o dată. O singură dată. Atunci, se va fi reușit amânarea apocalipsei pentru o vreme nedeterminată, printr-o intervenție neobișnuită în golul animal.

Despre ea, despre acea zi încearcă să fie și această istorie. Povestea acelei zile fără sfârșit, răsăritul ei. Cea de-a patra.

Amurgul. Prima zi – prezentarea generală a lumii

Orașul colonie se extinsese din ce în ce mai mult, nici urmă de ziduri sau uși, nici urmă de garduri și porți. De-acum se întindea pe toată suprafața unei lumi fără capăt, cuprinzând ținuturi diverse, pline de vietăți apărute probabil în lungul șir al apocalipselor succesive, prin transformări libere și recombinări aleatorii. Varietatea formelor de viață continua să funcționeze și acum, în cadrul unei lumi, producându-se în special în orele toride când soarele încerca să usuce lumea, iar o parte din structura plantelor și animalelor suferea transformări pentru

a se adapta și a învinge violența astrului. Și nu, nu trebuie imaginat ca un decor de pastorală, un peisaj-cadru inert populat de ființe vii. Era o împletire și-o întâlnire de vietăți care produceau un timp alternativ, un oraș al timpului încâlcit. Căci da, în definitiv era vorba tot de un oraș. Deschis și fără în-afară. Multe locuitoare considerau acest model de oraș cel mai eficient de până acum, asigurând o viață lungă făpturilor din colonie, mai lungă decât au avut toate celelalte de dinaintea lor. Șansa morții se diminuase considerabil și începuseră să se întrebe dacă nu cumva această colonie nu va fi și ultima, cea eternă. Niciodată nu se va mai instala apocalipsa. O lume liniștită și iubitoare, în care un celălalt nu mai putea fi proiectat decât cu o mică excepție, atunci când intervenea senzația de foame. În general, orașul era împărțit pe zone la rândul lor divizate în parcele mai mici, alocate animalelor în funcție de comportamentul lor alimentar. Chiar dacă toate făpturile orașului colonie mâncau același lucru, distribuția lor în arii diferite se făcuse în funcție de cât de frecventă și de puternică era această senzația de foame, și de cât de mult reușeau să reziste fără să mănânce. Foamea. O puternică senzație de foame care străbătea totul de la un capăt la celălalt, cuprinzând plante, animale, insecte, de fapt mai tot ce se găsea în viață

deocamdată. Tuturor le era foame cum nu le mai fusese până atunci, o foame puternică și chinuitoare, instalată chiar imediat după masă și care trebuia satisfăcută. Altfel, apocalipsa ar fi fost declanșată. Toate formele de viață trebuiau să se hrănească și să hrănească întreaga lume fără oprire. Modificarea comportamentului alimentar apăruse odată cu diminuarea potențialului agresiv al tuturor animalelor. Multe dintre ele, considerate cândva, în alte colonii, vânători temuți, se schimbaseră datorită în mare parte transformărilor apărute instantaneu în structura și consistența cărnii de origine animală. Aceasta devenise extrem de tare, aproape cauciucată și nicio pereche de colți, oricât de zdraveni s-ar fi dovedit, nu o mai puteau străpunge. La fel stătea situația și în cazul plantelor, care privite atent semănau mai mult cu mănunchiuri de flori și ierburi artificiale, cu frunze de un plastic verde strălucitor și tulpini dure. De fapt, integrarea plasticului în structura organică se produsese de mult, chiar înainte de începerea șirului de apocalipse și reprezentase un moment excepțional de adaptare a viului la resturile și deșeurile care amenințau viața multor plante, pești și păsări. Stomacul lor a început deodată, fără vreo explicație științifică anume, să digere plasticul, și astfel să-l transforme în sursă de hrană. Cum pe atunci, așa-numitele specii – clasificări și

compartimentări ale ființelor mai mult speculative și, uneori, abuzive – se consumau între ele, plasticul a ajuns în fiecare dintre formele de viață.

Singurele făpturi rămase neschimbate erau râmele, și în același timp singura sursă de proteine pentru o întreagă lume, tocmai datorită moliciunii lor, la care se adăuga ușurința cu care puteau fi procurate. Mai mult chiar, dispariția râmelor nu afecta deloc viața celorlalte făpturi. Ele erau produse fără oprire din adâncul pământului și se găseau pretutindeni, pe toate parcelele, indiferent de climat, indiferent de modificările apărute. Râmele arătau mereu la fel. Niciodată flămânde (sau cel puțin așa se spunea), existau doar pentru a fi consumate. Deveniseră salvarea locuitoarelor.

Pentru a fi îmbunătățit consumul și a nu mai pune în pericol viața vreunei făpturi, locuitoarele inventaseră niște tuburi subțiri, înfipte în sol, având la bază un motoraș special care atrăgea râmele și le împingea spre suprafață. Când vreun animal înfometat voia să se hrănească, le sugea pur și simplu din pământ fără efort.

Dincolo de toate acestea, locuitoarele erau libere și trăiau laolaltă cu celelalte animale. Exista în centrul coloniei o clădire uriașă cu niveluri suprapuse care nici nu puteau fi numărate. Atât de multe erau încât se pierdeau printre norii metalici de

deasupra. Acolo se produceau țevile pentru râme, se asigura regenerarea periodică a vieții în colonie și se făceau suplimente alimentare. Se spunea că blocul acesta supraetajat exista aici dinaintea acestei lumi, o moștenire a lumilor trecute care s-au perindat prin spațiu. Se bănuia că avusese o istorie întunecată, plină de întâmplări cumplite de care orice făptură s-ar fi temut. Acum ajunsese doar o clădire cenușie, totuși utilă coloniei, pentru că putea funcționa aproape singură, prin simpla manevrare a unor butoane, și astfel le ajuta pe locuitoare să producă fără efort tot ce mai aveau nevoie ca să rămână în viață.

Corpul uman luase de această dată o formă mai apropiată nouă, dar mai alungită, cu aceeași consistență dură a pielii ca a tuturor celorlalte viețuitoare și cu organe sexuale modificate. Aceste organe apăreau la toate locuitoarele și constau într-un vagin extern, prins prin trei prelungiri cărnoase și roșii de pereții unui uter mic, disfuncțional, ascuns sub o pungă de păr ca o veziculă și implantată în partea stângă a abdomenului. De acolo pornea un fel de clitoris sau organ copulator subțire și lung care înconjura abdomenul și se ridica de-a lungul șirei spinării, terminându-se puțin deasupra umărului drept printr-o unghie ascuțită și neagră. De obicei, acest organ era utilizat la declanșarea unui val de

dorință prin destindere și introducerea unghiei în vaginul extern. Era o senzație puternică, un val de căldură și neliniște, care deschidea în piept un fel de vârtej intens, și într-o clipă mintea îți era inundată de o culoare liniștitoare și aprinsă, un lila molatic, urmat de un sunet melodios. Se intra în felul ăsta într-o stare de transă în care întreaga colonie își dezvăluia cele mai ascunse cotloane, locuri în care nu te-ai fi gândit că s-ar putea ajunge sau că ar exista ceva viu. Aceste stări extatice le erau de foarte mare folos locuitoarelor pentru că așa descopereau zonele cele mai problematice în care moartea s-ar fi instalat dacă nu ar fi intervenit. Și nu era vorba doar de intervenția locuitoarelor, ci a întregii colonii. În cazul identificării unei zone problematice, viețuitoarea cea mai apropiată și mai rapidă se deplasa și cerceta locul. Dacă putea să ajute pe loc ființa suferindă, o făcea imediat, dacă nu, aducea corpul la clădirea din centru sau o îngrijea până la venirea salvatoarelor – personalul dedicat salvării și recuperării vieții în colonie. Corpurile afectate erau de obicei regenerate în niște ouă transparente de dimensiuni impresionante, din care prin deschidere ieșeau direct adulți formați cu toate organele perfect funcționale și tegumente de plastic rezistente și protectoare. Plasticul și rămele le țineau vii. Cel dintâi se oferea din oră în oră sub formă de bucăți

mici colorate și rotunde, bomboane aruncate de la geamurile clădirii ca suplimente alimentare. Fără gust sau miros, dar hrănitoare. Animalele le devorau pofticioase.

În cea dintâi zi a coloniei nu se petrecu niciun eveniment notabil. Câteva locuitoare înfometate care s-au recuperat rapid și un soare acceptabil care nu a ieșit prea mult de sub norii alburii. S-a ridicat dintr-o tăietură adâncă și neagră a pământului, a parcurs destul de repede arcul cerului și s-a instalat de partea cealaltă a lui, lăsând lumea într-un amurg prelungit. Ce așteptau de fapt toate vietățile cu sufletul la gură era lăsarea întunericului și apariția lunii. Luna nu se arăta decât la trecerile dintr-o zi în alta și practic nu o puteau vedea decât de maxim trei ori în viața lor. Lumina ei răcoroasă și blândă le aducea o bucurie pe care zilele în amurg nu le-o dădeau aproape niciodată. Când luna se înălța pe cerul întunecat, foamea dispărea ca prin minune. Nimeni nu mai era înfometat.

Amurgul. A doua zi. Povestea ei

Cea de-a doua zi începe de la ea, una dintre locuitoare. O locuitoare înfometată căreia colonia nu-i dăduse încă hrana necesară, căci se instalase noaptea cea liniștitoare. La început nu a vrut să guste decât câteva bomboane colorate. Deși nu înțelegea de ce, ceva anume o ținea departe de râmele apetisante. Așadar mâncase foarte puțin până la acea oră târzie, din zi, în ciuda imboldului general. De la un punct încolo, stomacul începu să-i joace feste. O greață puternică îi inundă gâtul și o făcu să scuipe de câteva ori, până ce elimină un cocoloș alb cu urme vineții. Apoi se simți mai bine. Dacă

nu urma imboldul general, dacă nu se lăsa călăuzită de el, ar fi putut să dispară în câteva ore și să ducă odată cu ea în moarte prematură întreaga colonie. Trebuia să găsească o sursă de râme cât mai repede.

În jur totul se armoniza perfect, de la structurile metalice încă rămase din vechime, în anumite zone ale coloniei, pe unde se mai zbenguiau animalele mai active, până la locurile pline de flori puternic colorate sau acoperite de ierburi înalte. De-acum se apropia toamna și fiecare floare își primea gângania ei, păsările zburau în stoluri către un sud închipuit. În orașul colonie anotimpurile existau ca și înainte, doar că fiecare se instala în funcție de tăria soarelui dintr-o anumită regiune și se acumulau toate, mii și mii de anotimpuri venind și plecând, într-o singură zi.

Locuitoarea începu să caute sursa de hrană, uitându-se cu atenție de jur împrejur după un tub. Ajunsese fără să știe cum în această regiune ceva mai aridă și cu tuburi puține, iar drumul de întoarcere nu și-l mai amintea. Obosise și primul tub părea că se află la o distanță destul de mare față de punctul unde se găsea acum. Mai avea în palmă doar trei bucăți de plastic roșu, iar nevoia acută de proteine făcea ca stomacul să i se zbată dureros. Deodată i se păru că un fel de scâncet se aude de undeva din apropiere. Recunoștea acest tip

de sunet ca fiind strigătul după ajutor al unei ființe aflate în pragul morții. Se uită la soare și înțelese într-o clipă că în următoarea oră s-ar fi putut declanșa apocalipsa dacă nu ar fi găsit nimeni corpul muribund. Înghiți la repezeală cele trei bucăți de plastic, încercând să-și stăpânească senzația de greață și să prindă puteri, apoi o luă la fugă spre tubul de râme. Soarele reușise deja să ridice un mic pliu al pământului în partea de Vest, iar aerul se îngroșa căpătând un miros putred.

— Ah, moartea începe, trebuie să mă grăbesc, își zise. Mă voi duce acolo, să caut.

Se repezi cu ultimele puteri spre tub și își înșurubă bine buzele în jurul deschizăturii, trase de două, trei ori cu putere până ce simți cum pe cerul gurii îi alunecă ușor câteva cocoloașe mișcătoare și reci. Un val de căldură îi străbătu pe loc membrele și i se ridică tot în obraji, colorându-i. Putea în sfârșit să-și miște organul copulator, să-l desfășoare din jurul taliei și să-l coboare printre membrele inferioare. Înfigând unghia cu putere în vaginul deschis. Mii de imagini din diferite colțuri ale coloniei îi explodară în fața ochilor. Succesiuni rapide, flash-uri, culori pure, nuanțe. Un amestec de neînțeles pentru cele ca noi. Din dreptul ombilicului, un vârtej puternic începu să i se răspândească în corp, trecând din celulă în celulă. Coloana se arcui, iar

capul i se lăsă puțin pe spate. Membrele superioare îi atârnau acum moi și fără vlagă ca și cum ar fi fost două bucăți de carne oarecare sau două organe disfuncționale. Un impuls violent îi contorsionă, în etapa următoare, gâtul și membrele inferioare, iar o senzație de frig îi înghețță mișcarea haotică a viziunilor. Deodată, imaginile se ordonară după o schemă ușor de descifrat de data asta, un soi de hartă vie, în detaliu, a locului. Ea îi oferea acces la întreaga suprafață a coloniei, cât și la viețuitoarele, și la pozițiile ocupate de ele în cadrul acesteia. Locuitoarea noastră simți cum un grup de salvatoare, cum mai erau numite cele din echipa de intervenție care intra în acțiune când vreo făptură a coloniei se afla în pericol de moarte, alerga dintr-un colț în altul, neputând să localizeze cu precizie trupul muribund. Sigur era vreun trup muribund spre ieșirea din aria vizibilă a coloniei, aria bună de locuit pentru cele mai multe dintre ele, căci acolo se ajungea cu dificultate, iar hrana era puțină. Ea se afla într-o astfel de zonă chiar acum, iar imaginea principală a hărții deveni cea a corpului zăcând al unei locuitoare.

— Se află atât de aproape de mine…

Își dădu imediat seama că singura șansă a coloniei este să o descopere chiar ea pe muribundă cât mai repede și să o scoată într-o zonă accesibilă

de unde salvatoarele să o preia rapid. În asemenea cazuri grave, când soarele începea deja să ardă cu tărie și să usuce tot ceea ce avea urme de viață, hrana nu mai era de niciun ajutor, corpul trebuia transportat la centru și tratat corect prin utilizarea echipamentelor speciale.

I se păru că din spate aude un foșnet ca și cum un animal ar încerca să se strecoare printre tufișuri. Se concentră pe imaginea asta și lăsă deoparte toate celelalte senzații. De acolo, dintre plantele acelea aproape topite de căldură, își arătă colții o vulpe roșiatică, un animal micuț cu blană dură. Vulpea părea că trage cu putere de ceva ce îi depășea forțele și care se încăpățâna să rămână nemișcat. Locuitoarea își scoase unghia din vagin, își decontorsionă trupul și o luă la fugă, fără să se gândească prea mult, spre tufișurile din apropiere.

Nu se înșelase. O vulpe a descoperit muribunda înaintea tuturor și se străduia să o scoată mai la vedere. Lucrurile nu mergeau deloc bine, corpul greoi și paralizat nu se mișca nici măcar câțiva centimetri, în ciuda eforturilor uriașe ale animalului.

— Du-te, i-a strigat. Mă descurc!

De aici, voi începe eu povestea, din acest punct va fi istoria mea și a ei, a acelei locuitoare pe care am salvat-o în cea de-a doua zi a existenței noastre în colonia Gheel. Căci Gheel se numea lumea

asta, atât cât era. Când i-am ridicat trupul în brațe am simțit o bucurie nemărginită, nu mai atinsesem niciodată o altă ființă atât de intim și atât de mult. Ca o îmbrățișare, așa a fost pentru mine. Respirația ei rară și scurtă devenea, cu cât o țineam mai mult și mai strâns, respirația mea. Aș fi vrut să pot face mai multe, să o regenerez eu, cu puterile mele, fără să mai fie nevoie de intervenția grupului de salvatoare. Dar stătuse prea mult în această stare, nimeni din afară nu o mai putea ajuta cu nimic.

— Este absolut normal să simți toate astea, mi-a spus una dintre salvatoare, după ce a văzut că ezit să îi dau drumul din brațe. Vă atingeți rar între voi și pe suprafețe limitate. Pentru o atingere care depășește trei secunde îți trebuie un antrenament special ca să nu apară o legătură afectivă. Bineînțeles, nu e nimic grav dacă ea apare, totuși. Deși viața o să ți se pară puțin diferită de aici înainte, trebuie să înțelegi că ai primit o nouă formă a ei. Pe cele mai multe dintre noi le-a făcut să-și îndrepte atenția spre o devenire salvatoare sau spre o devenire surogat. Ai acces la aceste două dorințe. Vei vedea.

Salvatoarele au așezat-o pe o targă de cauciuc moale și apoi au urcat în punctul de deplasare rapidă, cum numeau sfera neagră din aer, prin care se ajungea direct în interiorul clădirii centrale. Eu am

rămas locului, fără să mă mișc vreo câteva minute bune, încercând să caut cu privirea ceva spre care m-aș fi putut îndrepta dintr-un motiv anume. Era liniște, din ce în ce mai liniște. În cele din urmă m-am hotărât să o apuc spre clădire, cu gândul că voi aștepta la ieșire până ce locuitoarea va fi din nou în puteri și va ieși din nou în colonie. Doream să ne întâlnim și să audă întreaga pățanie din gura mea. Doar că lucrurile, desigur, au luat o întorsătură neașteptată.

Straniu, soarele nu cobora, era la fel de dogoritor ca și cum starea locuitoarei nu s-ar fi schimbat cu nimic. Atunci m-am privit cum pătrund într-o pădure uscată, cu mușchi negru din care, la atingere, țâșnea o substanță gălbuie cu miros de grâu încolțit. Mă deplasam cu greu printre copacii ăia aproape putreziți, iar crengile lor mă zgâriau pe umeri, acolo unde pielea rămăsese sau poate că devenise deodată mai sensibilă. Nu vedeam foarte bine, o ceață groasă acoperise totul și părea că se întunecă din ce în ce mai tare. Așa arată o noapte. Maia merge prin noapte, atunci dorința e mai puternică și mai liberă. Corpul Maiei se așază lângă un foc înalt, ridicându-se. Până la marginea de sus a copacilor. Este frig și burnițează. Așa arată frigul și ploaia. Și întunericul. Poate că și ea era tot acolo, în colonie, așteptând moartea, iar acum, aici,

e doar un altfel de sfârșit. Am să devin una dintre aceste făpturi, orice. Cred că locuitoarea își aștepta în continuare dispariția, iar eu trebuia să o port în mine, să o ajut să fie acel orice.

Este punctul în care vidul se deschide la marginea dintre aici și acolo, ca un spațiu. Chiar dacă nicio apocalipsă nu s-a întâmplat încă. Vom trăi pentru încă o zi, dar ca și cum nu am mai fi. Îmi aminteam ca prin ceață existența mea de locuitoare și atingerea unui corp muribund. Apoi, acest iureș gol și coșmarul. Mi-a venit deodată în minte o fotografie[5] descrisă de Madina Tlostanova și prelungirea infinită a unei străzi blocate de un zid. Era locul unui paradox peste care puteam insera orice explicație. În toată această aglomerare de case care a venit după stârpirea naturii ne-am închipuit că vom locui ca și cum am putea ocupa o lume deja plină.

Vidul nu există decât în singurătatea fără timp. Nu putem să vorbim despre vid dacă mintea noastră este supusă tot unei transformări liniare și măsurabile. Desigur, istoria continuă să fie, dar va fi una a spațiului, a periferiei și a materiei negate, nicidecum una a timpului. Greu de observat această istorie dacă e privită din afară. În *Two Conceptions*

[5] Este vorba de fotografia lui Ciprian Mureșan, *Leap into the Void, after Three Seconds*, 2004.

of Vacuum, David Sedley discută consecințele semnificațiilor paradoxale ale unui concept precum cel de vid – locul ca lipsă a unui ocupant sau ocupantul ca gol sau absență a plinului, al unui loc oarecare. Din aceste două perspective, locul fie se naște odată cu vidul, fie îi preexistă. Un întreg joc al opozițiilor binare se naște de aici. Prin urmare, vidul este fundamentul pe care a fost construită întreaga teorie a opozițiilor, valoarea și nonvaloarea formelor de existență. Nu puteam gândi inexistentul fără o teorie a vidului. Și acum literatura spațiului de aici, de după retragerea timpului sau abandonată în afara timpului, va specula cu privire la el. Pentru Anaxagoras golul este asemănător aerului, o consistență ușoară, un ocupant de spațiu. Astfel îl va putea opune corpului: corpul și vidul două elemente, precum ființa și neființa. Natura îngreunată de materie vs. aerul transparent și fluid. Dar vidul ca inexistent nu poate exista și „este mult mai multă rațiune în a crede că existentul există, decât inexistentul". Căci existența inexistentului ar duce la posibilitatea de a face existentul inexistent. „Ceea ce există nu are limite", lumea este imobilă și nelimitată, altfel vidul ar permite mișcarea și i-ar trasa limitele.

Pentru a fi posibilă mișcarea, vidul trebuie să impregneze materia și să îi scadă densitatea. Dacă un loc este plin, este ocupat de ceva; dacă un loc

este gol, atunci este ocupat de către nimic. Dacă unul din aceste două elemente, corpul și vidul, ar deveni o specie de spațiu, iar celălalt ar rămâne un ocupant al lui, întreaga schemă binară ar fi periclitată. Vidul ca spațiu, cameră sau casă a lumii reprezintă prețul paradoxului (ceea ce nu este real există), al nevoii de claritate și al neputinței de a numi orice lucru care există.

Prezența lucrului debarasabil își are originea în existența inexistentului. A fi debarasabil înseamnă a fi trecut în nonexistență, a fi impregnat de vid, pentru a permite mișcarea și delimitarea clară a celor ce există. Orice lucru inexistent își pierde consistența și se identifică în totalitate cu spațiul gol în care se poate insera existentul. Pentru naturile debarasabile, goale și invizibile singura mișcare permisă este cea a sfârșitului, amurg și apocalipsă ca oprire a timpului și a istoriei. Urma lor rămâne doar sub formă de spațiu sau cameră, casă pentru ceea ce există și inițiază mișcarea. Aceasta este rațiunea colonialismului și gândirea speculativă a lumii occidentale. Însă, tocmai această casă va primejdui existentul prin rezolvarea paradoxului care îi dă putere.

„Ce se întâmplă cu vidul când un corp pătrunde în el?"

Dacă vidul a devenit spațiu („supraviețuiește sub forma spațiului"), el nu mai poate fi dislocat

de un corp, pentru că „un corp nu poate să disloce decât alt corp”. „Vidul rămâne și devine co-extensiv cu corpul”. Astfel, când o lume începe să dispară, plantele ocupă din ce în ce mai mult spațiu, odată cu noile corpuri. Ele sunt ceea ce vidul sau casa lumii lasă să îl inunde. E o permanență a naturii în cultivare, planta reprezintă întreaga potențialitate a existenței, manifestarea simultană a resturilor și micilor obiecte invizibile pe care le-a absorbit. Planta preia resturile corpurilor inexistente și generează elementul ușor și transparent, aerul. Această permanență și revenire a corpurilor dislocate și transformate în vid cu ceea ce le fusese eradicat și interzis în manifestare ne va poziționa dincolo de fluiditatea direcționată a capitalului, dar și de staza agresivă a conservatorismului. Cultura pe care ne-o oferă plantele nu este un privilegiu al unei lumi sufocate de snobism, ci un manifest al existențelor așa cum sunt ele, pline și nesecționate de violențele reducționiste. Această acțiune împreună și unitară a noastră, umani și nonumani, prin și în plante, păstrează în tăcere noile legături și relații configurate de o istorie pe care unii au vrut-o mereu anihilată. Orientarea poetică, înțeleasă azi drept performare a naturii, este o participare colectivă la munca creatoare a corpurilor unite printr-un act simplu de nutriție și susținere reciprocă. Credința în

permanență a lui Kenneth Burke era doar o dorință de a anula inexistentul, deci ceea ce e considerat de capital abject, debarasabil și trecut în ilegalitate sau ceea ce a fost considerat cândva putere supraumană și a strivit corpurile neputincioase. Nici stază, nici devenire fluidă, permanența ni se arată sub forma unui corp uriaș, comun și simplu. Totuși, nu trebuie să uităm că progresul semnifică o mișcare producătoare de vid doar într-o cultură secționată și selecționată tehnologic. Dincolo de ea, el poate fi chiar manifestarea permanenței, ceea ce suntem laolaltă cu ceilalți și am fi putut deveni împreună, în absența secționării și selecționării. Precum acele colonii de amibe de care ne amintește și Karen Barad, „colonii de amibe uriașe ce se întind peste tot și care pot fi oriunde sub picioarele noastre fără să știm", corpul gigant queerifică natura identitară și solitară, pulverizând binarismul individ/grup. Nicio entitate nu pre-există corpului din care face parte, ea se formează odată cu corpul. Acest corp se va separa de așa-zisul mediu, doar pentru a genera un spațiu de mișcare și pentru a exista într-o lume. Un fel de conștiință necesară a formelor de existență, dincolo de ruptura individual/colectiv. Ființa și devenirea/permanența și schimbarea sunt doar momente ale performativității queer și ale queerificării fundamentului naturalizat al oricărei lumi.

A fi indeterminat te ajută să îți manifești istoria în ciuda oricărei clasificări și înregimentări anterioare care ți-au anulat timpul. Faptul că ai fost privată de timp, iar acum ți se ia orice spațiu ca și cum corpul tău ar fi o masă nesemnificativă, impură și fără drept la existență îți va crește gradul de indeterminare și puterea acțiunii ființei posibile. Plantele generate odată cu tine își vor dezvolta adânc noile rădăcini, rădăcini migratoare și libere de granițe. La suprafață va înflori istoria corpului abject.

Locuitoarele acestor lumi sortite apocalipsei nu sunt deloc conectate una la cealaltă, așa cum ar putea să îți lase impresia, dimpotrivă, fiecare duce o existență solitară care face posibilă comuniunea și împărtășirea nevoilor. Este un angajament pe care și-l iau în numele permanenței. Ea, după atingere, s-a manifestat ca făptură surogat.

Amurgul. A treia zi

Ziua a treia va fi doar un alt amurg al acestei povestiri, un amurg chiar la început de răsărit, începutul zilei a patra.

Întorsătura neașteptată pe care o luase istoria locuitoarei noastre era de fapt una legată de recunoaștere și de adaptare la ceea ce lumea începea să producă – adică o persistență a arșiței care împingea la o mai mare nevoie de hrană în timp ce resursele se epuizau văzând cu ochii. Râmele se adânceau din ce în ce mai mult în pământ, căutând răcoare, iar locuitoarele trebuiau să rămână cât mai aproape de clădirea cea mare ca să ajungă repede la bomboanele colorate aruncate de-acolo. Asta nu o încurca totuși prea mult pe ea, fiindcă

își propusese să aștepte prin preajmă până ce făptura salvată se va înzdrăveni și va ieși din nou pe câmp. Atât de mult visase la acel moment încât nici nu mai știa dacă nu cumva trăise deja totul în realitate, iar așteptarea asta rămăsese doar o formă de a relua la infinit același moment magnific. Fiindcă fusese un moment în care pentru prima dată s-a simțit pe sine doar atingând-o pe ea. Ca și cum locuia în ea dintotdeauna, fără să fie ea sau la fel cu ea. Atât de diferită de locuitoarea salvată. Se simțea așa. Altfel, complet ruptă, dar în interiorul ei. Iluzia unității compacte cu lumea întreagă, pe care o experimentase de când se știa și care avea la bază nevoia de celelalte, pentru a mânca și a rămâne vie, începu să se fisureze. Unitatea pe care o intuia abia acum, în noile simțăminte declanșate odată cu atingerea celeilalte, era una stranie, venită dintr-o altă nevoie imposibil de numit. Îmi amintesc aici de ceea ce ne spune Zoe Belinsky, într-unul din textele sale: dacă comunismul valorizează persoana, aducând-o într-o mișcare colectivă pentru puterea colectivă, înseamnă că persoana individuală nu este începutul, ci sfârșitul luptei comuniste. Astfel, această fisură nu era nicidecum ceva care să transforme relația lor în una singulară, care să le izoleze făpturile în ceva unic și fără miză. Și aidoma lui Breton,

putem vedea aici mai mult decât o aplicare *mot à mot* a expresiei: „în apele înghețate ale calculului egoist". Desigur, asta ar trebui demonstrat ca să aibă vreun sens în lumea noastră de azi. Cu atât mai mult, într-o istorie a apocalipselor succesive și a nevoii de supraviețuire împreună cu ceilalți, ar fi absurd să mai concepem iubirea așa cum încerca Breton să ne-o dezvăluie. Și cum am putea înțelege acum, ca relație manifestată între aceste făpturi noi nonbinare și colective, acea monogamie particulară realizată odată cu abolirea proprietății private de care ne tot vorbește Engels, „acea iubire care s-a descoperit în sfârșit pe sine". Nu este ea mașina colosală, înzestrată cu puterea de a strivi chiar multiplicitatea dorinței și de a genera o dorință nu unică, ci unitară? Multiplul laolaltă împotriva totalității, și acțiunea tuturor ca propria ta acțiune. Apoi acțiunea ta devenită acțiune a tuturor, o formă de solidaritate. *A lua parte* și *a fi parte din* ajung să se confunde prin această fisură declanșată de atingerea celeilalte. Fisura asta au crezut toate că se vindecase de mult, de pe vremea când sexul lor începuse să se schimbe și să nu se mai poată face nicio diferență bazându-se pe el. Inițial bărbat și femeie ajunseseră să denumească doar forme de comportament repetitiv, noile făpturi neputând să lase în urmă lucruri atât de

familiare. Cu alte cuvinte, un exercițiu de memorie imposibil de șters. Și pentru că toată lumea era speriată pe atunci, se instalase comportamentul unic specific masculin – amintiți-vă de lumea ființelor rotunde ce se înmulțeau prin bărbați vii. Însă treptat-treptat, sfârșitul fiecărei lumi le-a adus aici, și orice fisură s-a închis pentru orice lume care va să mai vină.

„Este absolut normal să simți toate astea", îi răsunau încă în urechi cuvintele salvatoarei. Probabil că așa trebuie să se întâmple, probabil că și ele au trecut prin asta înainte de a deveni salvatoare. Au trăit fisura și au știut cum să o închidă la loc. Doar că închiderea va fi altfel acum, pentru că și ruptura asta e altfel. Ea nu mai desparte nimic, dimpotrivă doar face posibil ca între tine și celelalte locuitoare să crească un pod.

Acest lucru l-a înțeles în cele din urmă locuitoarea noastră când a văzut-o pe cealaltă pășind cu adevărat în afara clădirii. Nici nu pricepea cum de a mai recunoscut-o. Trăia o stare acută de înstrăinare și începuse ușor-ușor să o stăpânească panica. Asemenea stări nu erau experimentate de ele decât atunci când simțeau moartea altcuiva și prevesteau sfârșitul tuturor. Acum era totuși vorba de revenirea uneia dintre ele la viață și de salvarea întregului ținut.

De cum ieși din clădire, locuitoarea salvată veni direct spre ea. O privi câteva secunde și apoi rosti încet, aproape șoptindu-i lângă ureche:

— Tu ești, așa-i? Te-am văzut de la fereastră și m-am gândit că mă aștepți pe mine. Știu cam tot ce s-a întâmplat, mi-am amintit cât am stat înăuntru. Vino, vreau să le cunoști și pe celelalte.

Îi atinse mâna, parcă și-ar fi dorit o-mbrățișare, dar încă se temea de prea multă apropiere. Nu se cunoșteau foarte bine. A te cunoaște cu celălalt, în această lume, presupunea un fel de atingere lungă și nesfârșită care se întâmpla rar, atât de rar că pentru multe nici nu mai putea fi imaginată ca reală și posibilă. Salvatoarele descoperiseră atingerile odată cu urmările lor. Multe îți trezeau o dorință de a repeta mereu gestul salvării, de a deveni una dintre ele ca să poți folosi pipăirea de celălalt la vindecarea tuturor. Și totuși, uneori, se întâmpla altceva. Uneori, fără nicio explicație, ajungeau să se perceapă ca făpturi distincte de tot ce intra în contact cu ele. Și astfel, tocmai datorită acestor contaminări cu lucrurile lumii, puteau să se producă pe sine în chip diferit. Ființele surogat. Un fel de naștere, dar nu întocmai o naștere așa cum o știm noi. Nașterea unei ființe pe care o simți mereu cu tine, asemenea unui membru fantomă după o amputare – senzația inexplicabilă de a duce cu tine ceva de nevăzut

pentru ceilalți, ceva ce nimeni nu vrea să atingă și nu-l dorește pentru că nu-l vede. Sau vede cu totul și cu totul altceva. De obicei această pierdere este un act violent, o tăietură brutală și adâncă în carne și os, până ce o bucată se desprinde din tine. Iar ei îți spun că nu este nimic real din ceea ce tu crezi că ai fi putut fi. Și totuși, bucata aia rămâne acolo, o bucată însoțitoare și alcătuitoare a ceea ce vei fi cândva, printr-o întâlnire magică, sau a ceea ce nu vei mai fi niciodată. Maria Lugones a numit această făptură atât de precis și de atrăgător – ființă posibilă. Ființa care vei fi fiind; niciodată stabilă, finală, ușor de înțeles, ci fragilă și mereu în schimbare la contactul cu făpturile lumii. Complicată.

Totuși ceva solid și consistent există, dar nicidecum stabil, precum esența gândirii occidentale, ci maleabil, abject și neobedient, materii revoltându-se împotriva oricărei presiuni transformatoare opresive. Altfel, devenirea ar fi capitalizată total și folosită în procesul de producție al omului vestic, mai exact a ceea ce vestul recunoaște ca fiind omul. Închis în universul propriilor idei, dezinteresat de realitatea concretă. Idealismul lui Marx și ființa sa generică suferă de speciism, antropocentrism și imaginarea celuilalt ca subiect etic, doar în acest cadru. Dacă o astfel de ființă generică este întrebuințată de Marx tocmai pentru a pune bazele unei

critici a societății capitaliste, ea devine un concept ambiguu, de ne-nțeles aproape. Diferită de ființa socială cu care pare să se confunde adesea, nu este decât dependentă de această ființă care-o poate actualiza sau distruge. Unitatea și dependența lor este manifestată prin sexualitate și limbaj. Omul senzorial și senzual ca opus omului contemplativ. Nevoia și pasiunea scot individul din sine, din acea zonă închisă în care îl ținuse prizonier privirea contemplativă, și îl proiectează în realitatea empirică a naturii și a celorlalți semeni. În felul acesta este produs praxisul; o muncă laolaltă, în dependență și întrepătrundere. Lupta de competiție a tuturor împotriva tuturor nu reprezintă „natura umană", ea este determinată de o împrejurare nefericită care ne-a limitat și sufocat, dar care poate fi schimbată. Revenirea la ființa generică într-o lume a capitalismului avansat înseamnă o regândire a omului occidental, o înlocuire a lui care nu ar fi fost posibilă înainte. Ea lărgește limitele gândirii socialiste dincolo de interesul strict economic burghez și ne ajută să înțelegem cum ceea ce a fost naturalizat poate fi transformat încă prin acțiune colectivă. În acest fel, forțele asupritoare inumane, deținătoarele tehnologiei avansate, vor fi înfrânte de un proletariat vitalist; de acele corpuri debarasabile, respinse ca nonumane (făpturile abjecte) și care

sunt folosite drept materie primă pentru susținerea vieții corpurilor opresoare.

În *Species-Being and Human Nature in Marx*, Thomas E. Wartenberg încearcă să demonstreze că ființa generică este o reconceptualizare radicală a ideii de esență umană din filosofia tradițională. El vorbește despre accentul pus pe dimensiunea științifică la Marx opusă celei metafizice în contextul căreia se vorbise până atunci de esența umană. Ce ar însemna această esență în lumea dominată de științe și care nu mai este o abstracție proiectată asupra lumii, ci o realitate produsă de lume și proiectată de aceasta în dimensiunea abstractă a existenței active, generând domeniul posibilului – potențialul de specie? Erich Fromm o numește baza unei psihologii marxiste a activității umane, diferită de cea freudiană. De la esență umană, la ființă generică, ea devine în timp „natură umană în general" pe care Marx o deosebește de „natura umană așa cum se modifică ea în fiecare perioadă istorică". O formă de permanență este afirmată aici, o permanență dinamică. Dacă această psihologie de care vorbea Fromm „se bazează pe primatul relației dintre om și natură", înseamnă că aceste relații care se schimbă de-a lungul istoriei și sunt determinate pot interacționa și influența natura umană în general, adică ființa generică. Pulsiunile

fixe (sexualitatea, foamea etc.) și pulsiunile relative (avariția, dorința de putere etc.) concretizează această dinamică dintre ființa generică și ființa socială. Dinamica ar ține și ar fi asigurată de nevoia omului de a-și manifesta și împlini posibilitățile sale în lume, și nu de nevoia de a întrebuința lumea în mod egoist pentru satisfacerea propriilor nevoi. Dimensiunea științifică „coboară" esența umană de pe culmile abstracte ale gândirii metafizice în realitatea biologică a ființei umane care îi dă acea permanență de specie, atât de folosită împotriva omului, pentru a-l menține în staza conservatoare. Acolo îl găsește Marx, și încearcă să-l scoată din reducționismul și determinismul biologic, păstrând totuși permanența necesară redefinirii fluidității capitalizate. Dialectica biologic-social, natură-cultură ține de prezența posibilă a potențialului de specie care este produsul anumitor relații actualizate odată cu depășirea alienării. Aceste relații sunt interioare și individuale, dar niciodată individualiste. Sunt generice, pentru că individul este un colectiv, o ființă colectivă mutilată de relațiile capitaliste. Sunt dependente de relațiile sociale, pentru că depind de dezvoltarea empirică și de existența individului. Sunt pasionale și senzoriale, exprimând nevoia de altul. Când ființa socială iese din lanțul relațiilor egoiste, pulsiunile fixe își manifestă

potențialul neștirbite. Sexualitatea devine doar o latură a erosului. Omul se deschide spre natură, iar aceasta își schimbă statutul pe care-l avea în cultura capitalistă. Devine umană? Să fie asta din nou o proiecție a omului asupra celuilalt? O formă de antropocentrism? Desigur pentru omul metafizic, și poate și pentru omul biologizat. Și totuși din această dialectică a naturii umane generale cu natura umană determinată istoric, natura și cultura își pierd delimitările exacte, natura nu mai este obiectificată, ci asemenea subiectului uman, ea devine un subiect[6].

Ființa generică rămâne un concept ambiguu pentru că prin ea Marx anulează dihotomia stază-fluiditate și propune o formă de mișcare statică, revoluționară și activă, o devenire particulară a omului în afara dihotomiilor tradiționale. Ea resemnifică însăși conceptele de fixitate și consistență, fluiditate și devenire. Ființa generică a lui Marx creează o fisură în continuitatea și stabilitatea gândirii occidentale pe unde potențialul nostru, ceea ce am fi putut fi, se strecoară afară. Nu există esență statică, iar în felul acesta esențialismul este destabilizat. Aici poate fi construită o altă punte.

---

[6] Vezi și *Metaphysiques cannibales*, de Eduardo Viveiros de Castro, Presses Universitaires de France, 2009.

Cum ajungi la ființa posibilă a celei de lângă tine? Cum o vei cunoaște și o vei lăsa să existe? În momentul fisurii, fără să te rupi de sau să negi cealaltă făptură, te contaminezi cu ea prin acea atingere delicată când suprafețele voastre se întâlnesc. Impuritatea nu a fost niciodată o anomalie a imaculatului. Mai degrabă este un sens deplin al comunității pe care imaculatul (sau purul) nu-l poate cuprinde. Cauza acestei neputințe stă tocmai în felul cum este construită comunitatea pură, prin acțiunea brutală de secționare și ștergere a resturilor astfel încât nimic să nu mai rămână. Doar impuritatea lasă să fie și reîntregește, chiar dacă ceea ce rezultă este vulnerabil. Fragilitatea lor și a comunității impure este puterea de destabilizare a asupritorilor.

Despre ce au devenit aceste făpturi odată cu reconfigurarea fisurii putem vorbi și descrie în multe feluri. În povestea locuitoarelor, părea un fel de oprire a fluidității necontrolate, dar și o ne/recădere în formele încremenite. Era o mișcare spre o împlinire a tuturor existențelor în ceea ce erau și ar fi putut să fie. Le-am numit ființe surogat, apoi ființe posibile și făpturi impure – forme de existență care anulează orice proiect al devenirii prestabilite și controlate de structurile de dominație. A-ți atinge adevăratul potențial e în principiu diferit de ce

numim în cultura noastră tehnica sinelui, mereu implicând modelul, mereu bazată pe un mimesis tradițional. Afirmarea potențialului de făptură sau a tuturor posibilităților unei ființe scoate absolut din discuție teoria identificării și a modelului așa cum le cunoaștem și care sunt construite pe dorința devenirii altceva, mai bun, calea spre perfecționare și perfecțiune. Domnia imaculatului. Ființa posibilă este doar acel hibrid impur apărut odată cu îndepărtarea oricărei forme de asuprire de ceilalți, dar și de sine, și asigurarea nevoilor fiecărei făpturi pentru a o lăsa să se manifeste „așa cum este ea", fragilă și contaminată, împreună cu ceilalți. Nu este o devenire spre o identitate anume, ci o manifestare către ceea ce ai fi devenit împreună cu lumea, dar nu ai fost lăsată să ajungi. Tehnica sinelui, în schimb, e doar un exercițiu de putere: să îți iei în stăpânire propria ființă, să o modelezi – educație și dominație, putere și perfecțiune. Ceea ce nu se supune modelului tău trebuie să dispară! Există o suferință și o moarte în toate acestea, o ruptură care sfâșie și face să sângereze suprafețele. Ruptura locuitoarelor noastre în numele ființei posibile este altceva, este tocmai posibilitatea de a clădi acele poduri între făpturile pline care se manifestă laolaltă. Ce păcat să nu fie niciodată dăruit lumii ceea ce ești laolaltă cu ceilalți! Căci mișcarea ființei

posibile e diferită de mișcarea ființei fluide. O poți pierde sau uita undeva, în drumul tău spre casă. Pe când devenirea (ca mișcare a ființei fluide), atât de neplăcută lui Burke și de care am vorbit deja, se referă de fapt la capitalizarea fluidului, dirijarea dorinței prin economia de piață și libertatea controlat-haotică a devenirilor. Nu putem lăsa totul în seama acestui fluid, ceva nociv și asupritor se va perpetua la nesfârșit. Fluidul determină staza, transformarea permanentă produce încremenirea, pentru că au nevoie una de cealaltă ca să existe. Întâlnirile dintre noi se transformă în confruntări violente, competiții absurde, fiecare afirmându-și sinele cu tărie, știrbind, secționând etc. Rămânem singuri, amețiți de războiul permanent. De aceea „a fi ceea ce ești" trebuie regândită în afara omului occidental și a rațiunii lui specializate. Iar dacă nu, nicio casă nu va mai putea rezista în acest univers, poate că așa au și apărut apocalipsele, iar odată cu ele, povestea asta. Dintr-o necesitate. La fel cu ființele surogat, când soarele abia-abia se mai ținea pe cer și încremenise prea aproape de pământ. Pârjolea totul. Hrana se împuțina, iar salvatoarele nu mai făceau față.

DIY nu a ajuns încă la ideea de a-ți face singur coșciug, ne spune Jeanette Winterson, e prea macabru. *Dar gestul cel mai plin de dragoste pentru*

ființa iubită, nu ar fi chiar ăsta? Așa se întreabă. Și așa se explică mult mai simplu ce a fost la început o ființă surogat – o încercare de a construi un coșciug celeilalte când nimic nu mai era de făcut, când moartea era inevitabilă. Iar asta însemna că au reușit să clădească în vidul acela fără capăt. Și abia atunci șirul apocalipselor s-a întrerupt. Apusul soarelui arzător a venit în același timp cu răsăritul blând al unui soare de dimineață.

S-a intrat în cea de-a patra zi.

Cea de-a patra zi sau răsăritul

Străzile se bifurcau la nesfârșit, iar istoria coloniei Gheel se derula în continuare. Forma locuitoarelor ajungea din ce în ce mai diferită și îndepărtată de ceea ce fuseseră în zilele și lumile dinaintea atingerii. De fapt, interiorul ființei surogat le genera astfel, schimbându-le, la un loc cu noile plante și râmele pământului. Multe plante și râme, desprinse parcă dintr-un corp comun, la fel cu amiba queer din ziua a doua. Nicio făptură nu mai părea înspăimântată. Viața se acumula tot mai mult de-a lungul unei zile obișnuite, în timp ce adâncurile începeau să se umple de hrană.

Dacă lăsăm povestea în urma noastră și revenim ușor-ușor în prezent, vedem cum înaintea soarelui nu se mai așterne niciun deșert, doar morții altor lumi își scot din când în când capetele de sub scoarța pământului. Sub ea, în tăcere, trăiește un animal nemăsurat, o râmă colosală cu păr și gheare care ține în viață locuitoarele, plantele, pietrele. Tot. Nimeni nu știe de unde a apărut, multe bănuim că mediul prielnic și aerul blând au permis acumularea de materie organică, dar și revenirea ei neașteptată la viață. Ca o regenerare.

Și asta îmi amintește de mirarea lui Ocean Vuong: „Dar de ce limbajul creativității nu poate fi cel al regenerării?", după ce „un bărbat alb" l-a întrebat la o conferință „dacă e adevărat că fără distrugere nu există artă". Persistă în noi această idee-fundament de la care pleacă întreaga noastră concepție despre progres în general, și artă în particular: necesitatea existenței unui loc sau spațiu de construcție. Atât de mult ne-am identificat cu ea, încât construcția devine chiar locul prin excelență – spațiul unde încercăm să ne instalăm, alungând și ucigând. Creația noastră este un gol care rămâne acolo ca amintire a golului anterior; l-au numit „procedeu de eliberare a receptorului" – tehnici diferite de distrugere din ce în ce mai complexe și mai avansate. Mecanismul de funcționare rămâne

același, tehnica se perfecționează, în schimb. Devenim din ce în ce mai puternici în această generare a morții.

Cum poate, așadar, vidul de care am vorbit deja și care înghite orice speranță să nu mai fie cauza prăbușirii oricărei gândiri utopice? Cum putem ca în plin vid să activăm procesul de regenerare și să revenim la speranță? Să depășim imposibilitatea de imaginare a viitorului! Și distrugerea. A queerifica nu poate fi în cele din urmă un act violent. Nici nu e nevoie de o modificare izbitoare, în forță, ci doar de o mică deviere, ceva minuscul, un punct sau un fir, care să creeze stranietate. Să ne aducă în locul unde nimeni nu se mai simte acasă în acest univers al confruntărilor și al luptei perpetue. Pentru literatură ar fi suficientă o intervenție minimă asupra limbii, nu ruptura agresivă a structurilor ei, care s-a mai făcut de altfel și nu a dus nicăieri. Înspăimântătoare, printre altele. Înspăimântătorul nu se identifică deloc cu straniul; frica nu ne lasă să ne apropiem de stranietate și să-i simțim efectul vindecător. Este suficient să găsim acele sintagme ciudate sau erori de limbă pe care să le strecurăm atunci când cititorul se așteaptă mai puțin. Asta îl trezește, nu-l șochează. Îi crește doar atenția la ceea ce face și la ceea ce are în față. Creează prezență. Dar e și un mod de a te vulnerabiliza – lasă-i să

spună: această scriitoare nu cunoaște limba în care scrie, nu deține limbajul necesar; și poate într-o zi, după foarte mult timp, vei auzi: această scriitoare refuză cunoașterea fondată pe acest limbaj, și odată cu ea lumea pe care limbajul ăla o poate cuprinde și produce. Un fel de speranță.

Speranța, nu ca simplă trăire interioară sub forma nostalgiei, ci ca modalitate de acțiune împreună, ca performativitate! Și spre această încredere atunci când nimic nu pare să mai fie de încredere voi încerca să îmi îndrum încheierea acestei ficțiuni.

*

> „Cum s-a ajuns aici? Este normal ca ființele umane să nu-și poată imagina nici măcar cum ar putea fi o lume mai bună?"
>
> (David Graeber, *Speranța în comun*)

Aici, în spațiul estic pe care îl locuim împreună, a vorbi din nou despre speranță ca acțiune împreună sau laolaltă ajunge să ne plaseze în tradiția unui discurs utopic de tip Boris Groys. Utopia ca operă de artă totală, dincolo de posibila traumă pe care o activează în imaginarul estic, prezintă două neajunsuri: pe de-o parte menținerea unor mecanisme de

dominație și control al puterii în cadrul cărora sunt lăsate pe dinafară o serie de categorii considerate inutile sau inutilizabile, pe de alta imposibilitatea articulării unui discurs feminist în cadrul acestor utopii conform cu ceea ce bell hooks numește „feminism vizionar", adică un feminism inclusiv, care luptă nu pentru drepturile femeilor, ci pentru eliberarea tuturor celor asupriți, dar și un feminism a cărui imaginație își are rădăcinile în realitate, încercând să producă alternative radicale. Cred că dacă în cazul operei de artă totale avem de-a face cu o totalitate reducționistă de tip patriarhal, feminismul queer vizionar propune o unitate care să depășească excepționalismul uman și pasivitatea elementului dominat. El trebuie să fie o continuare a gândirii utopice feministe așa cum s-a articulat ea spre sfârșitul secolului al XIX-lea și în prima parte a secolului XX, în viziunea feministelor socialiste în special. Chiar dacă perspective ale feminismului socialist în general au fost expuse și analizate de-a lungul timpului, totuși a rămas puțin discutată producția de cunoaștere vizionară a socialistelor bolșevice, înăbușită total odată cu respingerea ei ca deviaționism utopic. Cu toate acestea, diferențele dintre perspectiva patriarhală și feminismul vizionar de stânga ar fi putut deveni mult mai clare dacă s-ar fi arătat și dezbătut mai des cu privire la

încercările acestor femei de a pune bazele proiectelor revoluționare care să ducă la crearea unei noi subiectivități politice – pentru o abordare recentă a acestui subiect în spațiul românesc, vezi articolul Laurei Sandu, *Proiecte, organizare și idei feministe revoluționare*[7], apărut în Gazeta de Artă Politică, 10 ianuarie 2018, unde autoarea încearcă o „recuperare critică a unor istorii revoluționare feministe, din perspectivă locală", cât și descentralizarea discursurilor revoluționare contemporane de pe subiectul masculin din cauza „lipsei de conștiință și poziționare feministă".

Un moment important în istoria feminismului vizionar îl reprezintă crearea **Departamentului pentru Munca în Rândurile Femeilor – Jenotdel**, înființat la propunerea Alexandrei Kollontai și condus la început de Inessa Armand. Departamentul va sfârși în 1930, acuzat de deviaționism feminist. O prezentare concisă și o bună analiză a activității feministe din cadrul acestui departament pot fi găsite în articolul recomandat mai sus. Ce mă interesează aici este în primul rând dimensiunea utopică a viziunii feministe care se articulează în construirea acestei organizații și în modul de acțiune al

[7] Broșura poate fi descărcată integral de la acest link: https://fractalia.ro/cunoasteri-de-frontiera/

celor implicate în coordonarea lui. Acest demers al lor a produs o alternativă la abordarea patriarhală a discursului dominant cu privire la Utopie. Întrebarea pe care multe cercetătoare și-au pus-o (vezi: Barbara Evans Clements, „The Utopianism of the Zhenotdel", în *Slavic Review*, Vol. 51, Nr. 3/ Autumn, 1992, pp. 485-496) e dacă utopia femeilor din Jenotdel era doar o prelungire a utopismului tovarășilor lor de partid sau a reprezentat o viziune proprie, diferită de cea a bărbaților. Într-adevăr, la început multe susținătoare ale cauzei comuniste credeau că lupta pentru rezolvarea chestiunii femeiești era o abatere de la direcția generală și de la probleme importante cu care se confruntau la acea vreme, producând o posibilă ruptură în interiorul partidului. Chestiunea femeiască se va rezolva de la sine, spuneau ele, urmând direcția de gândire generală din interiorul partidului, dacă va fi întemeiată societatea prezisă. Abia generația Inessei Armand și a Alexandrei Kollontai a început să înțeleagă importanța delimitării de direcția generală și crearea acestui departament special, ca refugiu și sprijin pentru femeile din clasa muncitoare și țărănci, asigurându-le totodată și suport intelectual – lecții de inițiere în teoria marxistă de bază. Utopia lor punea accentul pe ideea de emancipare a femeilor și lăsa în plan secund egalitatea de gen. A produce

„femeia nouă", autonomă și activă, devenise prioritatea femeilor bolșevice. Dar acest aspect era de fapt, după cum ne spune și Clements, similar cu cel adoptat de utopismul masculin – acesta recunoștea nevoia de eliberare a femeilor și de transformare radicală a familiei și a relațiilor sexuale. În schimb ceea ce susțineau acestea diferit față de tovarășii lor era că schimbarea trebuia începută cu această emancipare a femeilor care ar fi ajutat și grăbit realizarea revoluției, ducând la transformări sociale radicale. Ea nu era nicidecum un element secundar care se rezolva de la sine într-o societate avansată. Socialismul nu se putea construi păstrând vechile forme ale relațiilor domestice și familiale. În acest sens, utopismul feminist a așezat în centru ideea de comunalizare și de eliberare sexuală – comportamentul sexual tradițional era fondat pe dominația masculină și subordonarea femeii. Din perspectiva masculină această problemă a eliberării sexuale era privită cu suspiciune, fiind considerată un act de destabilizare socială și unul dintre elementele care îndepărta oamenii din afara partidului să adere la ideologia acestuia. Trebuiau făcute concesii, iar aceste concesii constau în sacrificarea emancipării vieții domestice și a celei sexuale. Acuzate de deviaționism feminist și utopism, unele dintre reprezentantele Jenotdel, Armand și Kollontai, s-au

îndepărtat. Cele rămase au început să evite orice discuție despre abolirea familiei și libertatea sexuală, concentrându-se pe proiectul de comunalizare al cărui scop în cele din urmă era același – „crearea de instituții pentru deconstruirea sclaviei domestice" (vezi Laura Sandu, articolul recomandat). Ceea ce trebuie subliniat în această acțiune a lor și care definește de fapt utopia feministă ca alternativă la cea masculină este accentul pus nu pe tehnologizare în general, ci pe ajutorul reciproc în muncă, pe accesul în comun la anumite mijloace de îmbunătățire a traiului, la care din păcate, în occident, nu aveau acces decât clasele înstărite (erau dispuse să sacrifice chiar folosirea acestor mijloace avansate dacă ele nu erau pentru toate și ar fi făcut dificilă munca în comun și ajutorul reciproc). Comunismul, susțineau ele, are ca ideal, nu dezvoltarea tehnologică și organizarea socială, ci transformarea individuală, iar acest lucru nu poate fi realizat decât prin participare în comun. Sofia Smidovici surprinde într-un articol din 1927 ce însemna această „transformare individuală" din perspectiva femeilor bolșevice – asigurarea tuturor nevoilor pentru ca o persoană să își poată dezvolta toate laturile personalității sale, în conformitate cu înclinațiile și aptitudinile ei.

Chiar dacă au plecat de la o bază comună, utopia feministă și utopia masculină au avut așadar

evoluții diferite în funcție de importanța pe care au acordat-o anumitor direcții și proiecte de construire a „omului nou". Astfel, în 1920, Alexei Gastev, susținătorul și teoreticianul managementului științific al muncii, va înființa Institutul Central al Muncii, al cărui scop era să pregătească muncitorii, prin mișcări repetitive și ritmice, să performeze în modul cel mai eficient posibil activități mecanice. Visul lui Gastev care vedea mașinile ca superioare omului era să transforme muncitorii în mașini și să asigure în acest fel evoluția umanității. Un alt model utopic[8] de reconstrucție socială a fost și cel al lui Mihail Frunze, comisar politic și comandant militar. Până la împlinirea revoluției, susținea el, întreaga lume rămâne un câmp de luptă, o zonă de război. Soluția grăbirii acestui proces era militarizarea completă a societății.

În general, așa cum ne spune și Stites Richard în articolul său despre utopiile Rusiei revoluționare, o influență covârșitoare asupra acestui model utopic masculin a avut-o *Steaua roșie* a lui Alexander Bogdanov – unde este imaginată o societate tehnologizată, o versiune incipientă a unei viitoare societăți cibernetice, egalitară și colectivistă, în care

[8] Vezi Stites Richard, „Utopias of time, space, and life in the Russian Revolution", în *Revue des études slaves,* vol. 56, fascicula 1, 1984, *L'utopie dans le monde slave*, pp. 141-154.

diferențele au fost reduse la minim și se vorbește o singură limbă comună. Acest tip de societate este opus de Bogdanov militarismului și exploatării societății capitaliste de pe pământ. Cu toate acestea, așa cum am arătat mai sus, ideea militarizării este păstrată în utopiile masculine bolșevice, de vreme ce se consideră că demilitarizarea nu va fi posibilă decât în momentul în care revoluția se va împlini în întreaga lume.

Față de această tendință spre mecanizare, tehnologizare și militarizare a societății în vederea producerii noilor indivizi, utopia feministă avea o abordare diferită. Alexandra Artiuhina, cea care a devenit lidera Jenotdel spre sfârșitul anilor '20, spune într-un discurs ținut în 1930 că direcția de a produce instrumente care să ajute la îmbunătățirea muncii domestice, și la care să aibă acces femeile în cadrul gospodăriei private, este o eroare, funcționând după mecanismul țărilor occidentale. Dezvoltarea industrială și tehnologia nu trebuie să ducă la construirea și emanciparea existențelor individuale izolate, dimpotrivă progresul tehnologic trebuie pus în slujba formării unor existențe colective; comunalizarea vieții și crearea de instituții care să îi învețe pe oameni munca laolaltă și ajutorul reciproc sunt mai importante decât simpla ameliorare a muncii domestice pentru câteva femei.

Ceea ce reiese din analiza mai atentă a celor două direcții utopice de formare a omului nou este că în situația utopiei feministe accentul cade mult mai mult pe problematica ființei generice și a atingerii potențialului de persoană, pe când cea masculină se concentrează pe problematica economică a eficientizării producției. În cele din urmă ambele forme au fost condamnate și înăbușite, păstrându-se totuși elemente ale utopismului masculin în direcția de acțiune generală a partidului, mai folositoare fiind luptelor de putere. Acest lucru a luat amploare în momentul industrializării excesive și a tehnologizării pe model capitalist (altfel cum și anticipaseră socialistele bolșevice), fără să se mai țină seama de consecințele asupra mediului și asupra muncitorilor. A fost în cele din urmă o încălcare a principiilor sub care bolșevicii, în general, nu doar feministele, înțelegeau utopia socialistă, mai exact cum încercau să pună în acord industrializarea cu dezvoltarea conștiinței ecologice și nonexploatarea naturii. În *The Tragedy of the Worker. Towards the Proletarocene*, Revoluția din Octombrie este descrisă ca momentul principal, și singular de altfel, când a fost pus sub amenințare și afectat ceea ce autorul colectiv al textului (The Salvage Collective) numește capitalismul fosil. Clișeul care circulă frecvent este că interesul față de mediu reprezintă o

trăsătură specific burgheză, iar teoriile postmaterialiste lasă pe dinafară problema muncitorilor. Dar bolșevismul nu numai că a început să acorde atenție problemelor de mediu și să susțină o abordare rațională când era vorba de ecosistemul distrus de război, ci a și inițiat totodată un experiment unic de conservare științifică a mediului. Chiar dacă revoluția propriu-zisă nu s-a purtat în numele protejării mediului, ci împotriva sărăciei și a războiului devastator, a avut totuși consecințe ecologice. Felul cum bolșevicii înțelegeau protecția mediului era cu totul și cu totul diferit de ceea ce se susținuse până la ei, mai exact o viziune antiprogresistă cu menținerea unor comunități agrariene neindustrializate. Ei au preluat și continuat ceea ce Grigori A. Kojevnikov a numit *zapovedniki*, mai exact delimitarea și dezvoltarea unor teritorii unde natura să fie conservată (să fie interzisă vânătoarea animalelor și tăiere/culesul plantelor) pentru ca anumite specii să nu fie condamnate la dispariție. Astfel în 1919, Nikolai Podyapolski i-a propus lui Lenin instituirea unui nou *zapovedinki*, iar acesta a acceptat conștient de nevoia urgentă de conservare și protejare a naturii în întreaga republică. Apoi, acest plan a fost zădărnicit odată cu instalarea stalinismului și cu procesul de industrializare excesivă pentru creșterea producției similară cu cea din statele capitaliste.

Zapovedniki s-a transformat treptat din „sanctuar al naturii" și cercetare în vederea conservării mediului, în susținerea unei industrii de exploatare și transformare a naturii. Această activitate și-a pierdut complet direcția și semnificația inițiale, subordonând industria și natura productivității economice. Asocierea eronată a ideii de progres cu luarea în stăpânire a naturii a accentuat „ruptura ireparabilă", numită așa de Marx și definind fisura pe care capitalismul a instituit-o în mod violent între om și natură, nu ca ieșire a acestuia dintr-o stare de natură, originară și pură, ci prin afectarea „metabolismului social", o întrerupere a relațiilor fizice și mentale de interdependență între om și mediul său – natura nu mai este privită ca un corp al nostru cu care trebuie să menținem un dialog continuu ca să nu murim. De aceea, capitalul nici nu extrage energie direct de la natura cu care nu a dezvoltat nicio relație directă (valoarea acestei energii ar rămâne una pur abstractă), ci și-o ia apoi prin exploatarea corpului muncitoarelor, din forța de muncă – în acest sens, exploatarea mediului este legată mereu de conflictul dintre capital și muncă. Și să nu uităm că muncitoarele și corpurile lor nu sunt reprezentate doar de forța de muncă umană; aici intră toate corpurile umane și nonumane care iau parte la procesul de producție și la acumularea

de capital, mai exact acele corpuri a căror energie este folosită de forța de muncă umană, generând valoare: *The labour theory of value is a theory of our apocalypse*. (The Salvage Collective)

Să fie apocalipsa singura modalitate de întrerupere a „jafului capitalist"? De ce doar ideea distrugerii absolute este oferită ca soluție unică a unui viitor imposibil de imaginat în alt chip. Această întrebare revine mere și mereu.

Lizzie O'Shea, în cartea sa *Future Histories*, ne spune că nu avem nevoie de nicio apocalipsă sau un exod al elitelor pentru a salva umanitatea de ea însăși. Orbiți de utopianismul tehnologic din care am eliminat politicul nu mai vedem că am putea construi o lume nouă din țesăturile/materiile politice pe care le avem la-ndemână în prezent. Repolitizarea lumii ca necesitate a imaginării viitorului. Idei și reprezentări ale viitorurilor alternative trebuie să vină de jos, de la cei oprimați, nicidecum de la marii oameni ai istoriei. Și propune ca model de utopie socialistă, Comuna din Paris, care s-a constituit prin revoltă și luptă împotriva forțelor asupritoare, fără să proiecteze vreo formă ideală sau să aștepte miracole. Ea a fost, cum a zis și Marx, un eveniment determinat de condițiile istorice. S-a născut din relațiile existente, extrem de reale, ale elementelor aflate în conflict, ducând la reconfigurări ce

au pus bazele unei noi lumi. Semințele acestei lumi erau deja acolo, în vechea lume, nu au trebuit decât să găsească prilejul să se manifeste. Doar împreună pe baza unei solidarități sincere, comunarzii au reușit să materializeze un nou mod de existență. Utopia lor pornea de la o bază materială, ea nu eradicase prezentul în numele unui viitor fără legătură cu acesta. Dimpotrivă, tocmai prezentul era cel care declanșa viitorul mult așteptat.

*

În timp ce în Vest, moartea tatălui e văzută de gânditori de stânga (precum Adorno și Horkheimer) drept cauza instalării capitalismului occidental, deplângând lipsa de autoritate care blochează orice impuls revoluționar al fiului, în Est dimpotrivă, tatăl este recuperat ca autoritate ideală, iar fiul îi repetă gestul și chipul, odată cu îndepărtarea oricărui element perturbator sau slab. În fapt este vorba de menținerea acelorași mecanisme de dominație. În critica pe care le-o aduce în: „Authority and the Family Revisited: Or, a World without Fathers?", Jessica Benjamin nu numai că găsește problematică susținerea nevoii de autoritate paternă (de vreme ce implică o internalizare inițială a tatălui și o identificare cu puterea lui de agresor pentru a putea fi

învins), dar respinge în același timp și ideea că instalarea capitalismului occidental ar fi determinată de moartea autorității paterne, a cărui dispariție ar duce spre o conformare la normele exterioare, fiind înlocuită de statul birocratic, cultura industrială și știință. Ea susține că rațiunea instrumentală nu este nicidecum o înlocuitoare a formelor tradiționale de autoritate, ci o generalizare a lor. În cadrul diviziunii muncii rolul bărbatului s-a conturat prin respingerea celui de hrănire (atribuit mamei), în favoarea competiției și controlului – ceea ce a caracterizat de fapt patriarhatul occidental. Chiar dacă rolul tatălui cap de familie a fost suspendat, totuși el a continuat să existe sub forma dominației masculine. Diviziunea inițială între sexe continuă în societate prin negarea și respingerea actului de hrănire și prin supremația instrumentalizării. Jessica Benjamin îl numește un patriarhat fără tată. Mecanismul lui de funcționare pare că persistă și azi, chiar dacă perioada industrială a fost înlocuită de capitalismul cognitiv. Această nouă manifestare a capitalismului pare că a determinat o „feminizare a lumii" prin înlocuirea competiției cu colaborarea și a confruntării cu întocmirea de rețele comunicative. Tero Nauha numește acest tip de capitalism, capitalism imanent, iar problema majoră este că s-a întemeiat pe și este întreținut de „hrana" afectivă.

Afectul devine funcția centrală de întocmire a rețelelor și asamblajelor. Întrebarea pe care mi-o pun este dacă acest mod de a funcționa este cu adevărat unul care a depășit patriarhatul fără tată. Atâta vreme cât rețelele funcționează în sensul creșterii productivității, cât integrarea într-un asamblaj este condiționată de eficiența și gradul de deschidere spre colaborare a celor implicați, de flexibilitatea și de adaptarea lor la cerințele exterioare, mecanismele de excludere și marginalizare continuă să funcționeze. Hrana nu este pentru toată lumea. Dominația anumitor structuri de putere (resturi patriarhale contaminate de funcția până acum atribuită femeii) ajunge să meargă înainte și să întrețină un sistem extrem de adaptabil și fluid. Pe de altă parte competiția se manifestă încă, mult mai voalat și mai insidios; a te integra într-un asamblaj implică o capacitate de adaptare și o flexibilitate mereu testate și ierarhizante. În centru nu se află grija, ci meritul. Grija devine o anexă a meritocrației; o consecință a unui comportament adecvat.

Astfel, în noul context, utopia feminismului vizionar nu mai este preocupată de autoritate în sine, ci de destituirea chiar a mecanismelor de funcționare a acestor forme noi de dominație; de aceea, felul cum privește acea „acțiune laolaltă" este important, pentru că va muta accentul pe textul de tip

colaborativ în care central nu mai este mesajul, ci felul cum este manifestată și discutată agentivitatea fiecărui element implicat în producerea lui. Rolul asamblajului devine major.

Simplificat, asamblajul reprezintă o configurație de elemente care intră în alcătuirea unei structuri anume. Problema legată de aceste asamblaje rămâne cum elementele care le alcătuiesc participă la formarea unei unități. Mai exact, dacă unitatea este definibilă prin trăsăturile fiecărui element în parte sau dacă ansamblul își are propriile caracteristici independent de cele ale elementelor formatoare. Cu alte cuvinte, relațiile interne ale fiecărui element definesc asamblajul sau acesta este caracterizat doar de relațiile externe dintre elementele ce-i intră în alcătuire? Dacă vom considera doar relațiile externe, a căror schimbare și reconfigurare nu afectează cu nimic unitatea organică a asamblajului, ci doar structura lui exterioară, înseamnă că privim elementele ca forme fixe, neatinse de relațiile pe care le dezvoltă cu celelalte elemente.

Totuși, dintr-o perspectivă feministă, relațiile sunt obiectele însele și nu pot fi gândite într-un fel anume decât în cadrul asamblajelor în care apar. Asta nu înseamnă că obiectul nu există decât ca entitate fixă în cadrul unui asamblaj și că modificarea asamblajului duce la formarea altui obiect,

înseamnă mai repede o actualizare a unei alte potențialități a obiectului, o manifestare a lui ca întâlnire și acțiune reciprocă a mai multor agentivități. Pentru a cunoaște un astfel de obiect este nevoie de o cunoaștere locală și delimitată temporal. Astfel, obiectului îi este respectată adâncimea temporală și întinderea spațială. Grija față de așa-zisul obiect, de fapt un element al asamblajului, înseamnă respectarea acestei localizări și situări în spațiu și timp, manifestându-se și sprijinind celelalte agentivități și asamblaje.

Ar fi vorba mai degrabă de o regenerare a lui decât de o vindecare. Vindecarea păstrează tăietura, urma rănii; ea se face de cele mai multe ori în numele adaptării la lume. Regenerarea presupune o reîntregire creatoare, cu revenirea la viață a ceea ce ni se părea inexistent, asemenea membrelor fantomă. Ele există. Și din acest punct aș începe discuția literaturii ca imaginare a viitorului, pe care am înțeles-o, dincolo de dimensiunea performativă mereu asumată, ca pe o formă de colaborare care depășește gestul simplu al producerii de text așa-numit literar.

Diferența dintre vindecare și regenerare are drept consecință o altfel de trăire a temporalității, putând să ne deschidă spre ceea ce Alison Kafer numește, în *Feminist, Queer, Crip*, timpul crip pe

care îl compară cu timpul queer. O literatură de imaginare a viitorului ar trebui să înceapă tocmai prin abordarea critică a timpului în care se poate desfășura existența noastră. Cum să mai vorbim despre viitor dacă el este extrem de problematic din perspectiva timpului queer? Temporalitatea proiectată de acest timp nu poate să aparțină viitorului, pentru că „nu există viitor" pentru cex queer. Timpul heteronormativ se desfășoară pe o axă în care viitorul este reprezentat în termeni reproductivi. Acest lucru anulează complet participarea persoanelor queer la/în acest viitor – „viitorul copiilor noștri". Idealizarea Copilului ca frontieră a politicului, peste care anumitor ființe și forme de existență nu le este îngăduit să treacă, devine o problemă nu numai pentru persoanele queer, ci și pentru cex cu dizabilități. O astfel de formă normativă de imaginare a viitorului ne plasează într-o continuă amânare a ceea ce va să vină privilegiind în acest mod statu-quoul. De aceea, a elimina complet ideea de viitor pare să fie una dintre soluțiile cele mai valabile dintr-o perspectivă queer. Cu toate astea, abordarea teoriei crip este puțin diferită pentru că respingerea totală a viitorului devine și mai problematică. Timpul crip nu se suprapune și nu se identifică în totalitate cu timpul queer, susține Alison Kafer, iar respingerea acestei versiuni

normative de viitor (în care persoanele queer sau crip nu își au locul) nu înseamnă nicidecum respingerea oricărui viitor. Dimpotrivă, ceea ce trebuie criticat, iar aici teoria queer și cea crip se întâlnesc din nou (vezi Lee Edelman), este „întreaga rețea de relații simbolice, cât și viitorul pe care se sprijină" și care generează acea idealizare a Copilului din care sunt practic eliminați copiii ca existențe istorice propriu-zise. Plasați mereu în afara imaginii ideale a Copilului viitor, copiii queer vor ocupa doar un timp special, mai exact timpul epidemiei. Kafer, mergând pe ideea lui Tom Boellstorff de „timp al coincidenței", îl va caracteriza ca pe unul care mai degrabă „cade", decât „se trece". Deci o schimbare de la traseul liniar către unul ciclic care să descrie mai bine timpul crip. Cu toate acestea, ideea unui timp ciclic rămâne problematică pentru o gândire de stânga de vreme ce ea ține de o zonă conservatoare, nicidecum progresistă a istoriei. Poate că pentru cea mai bună caracterizare a sincroniei și a timpului crip rămâne conceptul de hibriditate – timpul contaminat sau impur specific epidemiei și comunității impure, care iese din logica restrânsă și limitativă a vindecării într-un viitor ideal, făcând loc unei suprapuneri a dimensiunilor temporale în care viitorul se manifestă ca prezență a ceea ce am crezut inexistent, anihilat sau debarasabil. Viitorul

devine astfel o formă de manifestare a politicului, iar depolitizarea lui va fi strâns legată întotdeauna de acea depolitizare a biologicului văzut ca natural mai degrabă decât cultural, conservând o serie de false dihotomii. Depolitizarea ne apare ca o problemă majoră în teoria crip de vreme ce pentru dizabilitate singurul model preluat și acceptat în general este cel oferit de discursul medical – cu alte cuvinte, dizabilitatea va fi limitată la corporalitate și biologie ca probleme non-politice. Repolitizarea lor presupune o reconfigurare a relațiilor și asamblajelor prin care viitorul orientat spre tehnologie și intervenție medicală va fi înlocuit cu timpul hibrid al acțiunii politice și transformării sociale.

„Dar de ce limbajul creativității nu poate fi cel al regenerării?", ne întrebăm iar. O astfel de artă ar fi una de readucere a lumii la speranță, deschizând o temporalitate care nu se mai bazează nicidecum pe fantezie, ci pe relațiile concrete ale diferitelor forme de existență, având ca substrat o gândire critică și o privire queer asupra realității. Noua privire poate clădi ceea ce José Esteban Muñoz descrie ca Utopie Queer și care are în centru ideea de speranță a utopiei concrete a lui Ernst Bloch – teoria „ne-încă-devenitului". De altfel, Bloch a fost deja revalorificat teoretic în cadrul gândirii feminismului socialist (vezi Kathi Weeks, *The Problem*

with Work). Conform teoriei utopice a lui Bloch, utopia nu este nicidecum o producție a iraționalului. Dimpotrivă ea este tocmai ceea ce se afirmă ca posibilitate deschisă a unui discurs rațional. El face o diferență clară între ceea ce reprezintă partea întunecată, inconștientă a gândirii occidentale, valorificată de psihanaliză, și acel vis lucid al cărui rol este să anuleze distincția dintre rațional și irațional, și să rămână în același timp ancorat în realitate. Cu alte cuvinte să nu propună o variantă imposibilă de viitor, ci posibilă, dar radical diferită.

Privirea poate fi începutul, iar peisajul să se configureze ca un spațiu de întâlnire în care ochiul să nu mai încerce să cuprindă lumea de la distanță, ci să își înțeleagă vecinătățile și locul unde se află. Cine îi oferă lui o imagine? De cine este privit și cine se lasă privit?

Știu, nu am vorbit deloc până acum de ochiul locuitoarelor. De culorile acelor ochi care se schimbau odată cu lumina și cantitatea de hrană ingerată. Și la atingeri, când simțeau cum privirea li se cufundă în peisaj laolaltă cu mii de alți ochi. Era o întâlnire stranie cu locul pe care îl ocupau, acolo unde locuitoarea noastră a trăit o consecință neașteptată a salvării celorlalte. Consistența dură a materialului plastic din alcătuirea lor se arăta din ce în ce mai dispusă să renunțe la acea duritate și să lase toate

făpturile să se contopească, fără să-și piardă forma. Iarba în combinație cu razele fine ale soarelui abia răsărit devenise atât de mângâietoare și caldă încât ochii locuitoarelor căpătaseră o culoare verde cu irizații gălbui, iar părul tuturor părea o continuare a acestor ierburi. Există un efort ce trebuie, până la urmă, depus pentru a pune capăt oricărei injustiții, însă la capătul lui nu vei găsi niciodată o lume simplă și curată, ci una plină, impură și vie, deschisă către încântare în fața oricărei existențe. Timpul hibrid amestecă formele, indivizii și delimitările clare dintre entitățile lumii. Ca locuitoare oarecare pot să mă așez oriunde și să trăiesc în spații din ce în ce mai largi, în peisaje mai încărcate și mai încâlcite. De fiecare dată sentimentul nelocului și al neașezării te urmărește, dar nu îl mai percepi ca pe o ruptură. Nimic violent. Doar nevoia intimă de a călători împreună cu entitățile care se prind de corpul tău. E o formă de locuire imposibil de înțeles, și totuși suavă. Da, o putem descrie astfel, ea nu înseamnă nici părăsire, nici împietrire. Mersul laolaltă, înfășurată în peisaj, trăgând după tine mereu preajma pe care o traversezi, este singura modalitate de existență care nu rănește. Așa cum îmi imaginez aici o descriere încâlcită din limba comună, pentru ca sensul să nu rănească pe nimeni. La fel poate fi și trăirea, liniștită și regenerativă,

fără întâmplări majore, un amestec de făpturi, culori, timpuri; toate suprapuse. Scaunul acesta de lângă patul meu, unde zac azvârlite câteva haine în dezordine nu îmi amintește de nimic, e doar un scaun într-un loc intim, dar aglomerat de făpturi. Scaunul ăsta nu îmi deschide nicio dimensiune, nu declanșează nicio reverie. Lasă în mine doar nevoia acestui spațiu, un peisaj cu o organizare asemănătoare, unde de fapt totul se înghemuiește în vid. Pentru a nu mai vorbi niciodată de Vid.

ANEXĂ

Tentaculele nu se pot atașa de vid pentru a-i susține mișcarea

Moto: „Cu cât devii un biolog mai experimentat, cu cât observi mai mult și mai atent complicatele orânduieli și legături din cadrul biosistemului, cu atât mai mult ți se întărește intuiția că tot ceea ce este viu se ajută reciproc în această creștere și împingere, se sprijină pe sine. Organismele vii se sprijină reciproc, permit unul altuia să fie de folos celorlalte. Dacă există o oarecare rivalitate, ea este un fenomen local, o tulburare a echilibrului."

(Olga Tokarczuk, *Rătăcitorii*)

Gândirea nonbinară și dialectica oglinzii

Ar putea ființa posibilă să fie altceva decât un Vampyroteuthis infernalis?

Apărută în cele mai întunecate adâncuri, această specie a supraviețuit unui mediu ostil, acel abis unde foarte puține forme de viață au fost explorate. Odată descoperit, ne spune Vilém Flusser, a devenit Celălaltul omului; orice întâlnire dintre om și Vampyroteuthis duce la nașterea unui hibrid: „Vampyrotheutis este eliberat în om, iar omul în Vampyroteuthis". Sinteza lor și nașterea ființei rotunde platoniciene nu sunt posibile: „ca să îl eliberezi pe Vampyroteuthis înseamnă să-l pierzi

pe om. De aici întreaga fabulă a acestui animal infernal, o fabulă născută din dialectica oglinzilor. Flusser compară acea eliberare cu o adevărată explozie, pentru că Vampyroteuthis trăiește „sub presiune", este refulatul, tot ceea ce am aruncat și negat ca nonuman, irațional. Cu toate acestea, crede el, scăderea presiunii și întoarcerea refulatului, în sensul îmblânzirii și al „civilizării" sale, nu reprezintă soluții viabile. Educația, iluminarea lui, este o simplă speranță falsă. Abisul rămâne „sălbatic" și intolerabil. Adus în plină lumină, va transforma lumea întreagă într-un abis. Metodele prin care am încercat să-l explorăm ne-au pus în pericol și l-au transformat într-un ucigaș. Pe de-o parte stă Scila sau lumina protectoare a clasicului proiectată asupra obscurantismului Vampyrotheutisului, pe de alta, Caribda sau lumea romantismului tentacular și nostalgic care se lasă înghițită de el. Explozia ia forme diferite și neașteptate: nazism, totalitarism, revoluție permanentă, capitalism tehnoștiințific etc. Totul construind sau construit pe cultul supereroului salvator fie în societățile militarizate, fie în cultura pop a capitalismului occidental. Se nasc poveștile fabuloase și rătăcirea în lumea imaginară a propriei fantasme.

Cum putem să-l eliberăm pe Vampyroteuthis fără ca acesta să erupă? Știința nepărtinitoare și

obiectivă ne va spune mai multe despre plasa în care trebuie să prindem Vampiroteuthisul, decât despre fenomen în sine. Ea produce povești antifabuloase, deloc folositoare, încearcă să ne convingă Flusser. Apoi ne oferă posibilitatea rescrierii unei fabule în care animalul infernal este prins și expus privirii, fără să mai explodeze, fără să mai ucidă. Căci este deja mort. Capturat în plasa „științei fictive", adică a cunoașterii științifice care a renunțat la pretenția de obiectivitate și a devenit cunoaștere umană concretă: „Când vine vorba de a-l vâna pe Vampyroteuthis, este necesar să gândim în moduri fabuloase, dar așa încât fabula să își ia permanent informațiile de la științele care au ucis Vampyroteuthisul și i-au pregătit cadavrul pentru disecție și cercetare." Celălaltul în care ne privim imaginea inversată trebuie să fie un corp inert – pasivitatea leșului previne explozia. Trebuie să ne recunoaștem în această cultură a morții.

Dar ceea ce uită Flusser este chiar cunoașterea concretă la care face trimitere, locul din care ne vorbește și punctul din care privește spre Vampyroteuthis. Ce fel de privire aplică ochiul lui Flusser? Este acest abis un infern în afara acestei priviri? Nicidecum! Imaginea animalului infernal este doar cea proiectată de ochiul nostru, ochiul omului alb occidental. Ființa eradicată, amputată, oglinda

unde chipul nostru devine nazismul, revoluția permanentă, capitalismul tehnoștiințific. Vampyroteuthis rămâne mereu departe, un animal mort în lumea căruia ne-am inserat abuziv.

Din dialectica oglinzii, gândirea binară și visul romantic nu putem ieși decât prin regenerarea corpurilor și lumilor pe care le-am eradicat ca să le putem investiga și stăpâni, pentru a crea spații false și constrângătoare, spațiile lumii „civilizate". Fără ele sălbăticia nu ar fi existat, și nici chipul nostru în toți și-n toate.

Ținutul nostru, nici abisul total necunoscut al Celuilalt, nici puterea lumii occidentale, este doar un loc al gândirii și dorinței occidentale, lipsit de putere și muribund ca un corp de Vampyroteuthis, pe masa de disecție. Definiția spațiului estic. Singura fabulă pe care avem dreptul să o rescriem este cea a corpului abject al proletariatului vitalist. În afara oricărui inconștient occidentalizat (personal sau colectiv). Ființa generică a corpului debarasabil, a corpului clasificat ca materie primă, chiar dacă nu mai poate fi recuperată drept ceea ce ar fi devenit ea pentru ea în lumea Vampyroteuthisului-oglindă, poate în schimb să devină o existență neamputată în lumile încă posibile. Acum, numai o utopie a visului lucid, un proiect care va să vină.

(Ab)Munca

1. Supraevaluarea importanței muncii în sistemul economic actual ține de nevoia de a insufla tuturor o imagine eronată asupra muncii privită drept act unic și absolut fără de care existența nu este posibilă, și astfel să participăm de bunăvoie la întreținerea sistemului. Totul se obține prin muncă, ni se spune.

2. Lărgirea conceptului de muncă pentru a include activități cu potențial subversiv la semnificația dată muncii nu reprezintă altceva decât o strategie de a întări legea nescrisă „totul se obține prin muncă". Un gest important ar fi identificarea

acestor activități și eliberarea lor din cadrul restrâns trasat de și prin semnificația muncii.

3. O generalizare a muncii care să cuprindă orice activitate producătoare ajunge să nu mai permită integrarea în sistem a celor care nu pot desfășura activități de acest tip, devenind o cauză de marginalizare, discriminare și ierarhizare.

4. Toate acestea au fost posibile prin depolitizarea muncii privită ca un act natural ce definește condiția de „om", și nu o simplă convenție socială. Depolitizarea muncii a dus astfel la naturalizarea ei.

5. Eliberarea de sub apăsarea muncii înțeleasă ca mod de câștigare a dreptului la viață nu poate fi decât o acțiune colectivă imposibil de realizat individual. Eliberarea individuală este limitată la privilegiul pe care îl pot accesa doar unii dintre noi și nu are niciun efect la nivel social și politic decât de conservare a sistemului și de creare a iluziei eliberării.

6. A politiza munca și a imagina un viitor în comun rămâne o nevoie colectivă.

7. Toate acestea duc la concluzia că libertatea de imaginare a unui viitor colectiv este posibil doar prin abolirea muncii. Oprirea din muncă descrie astfel un gest revoluționar încă potent care să destabilizeze sistemul.

8. Cu toate acestea un astfel de gest devine din ce în ce mai slab ca potență acum. El poate să fie încă posibil datorită sistemului care mai păstrează câteva elemente din ceea ce a fost cândva. Fluiditatea lui, de a supraviețui oricărei transformări a mediului, odată cu epuizarea resurselor face din ce în ce mai dificilă folosirea potențialului revoluționar al antimuncii. În acest sens, trebuie să ne reconfigurăm întregul discurs despre abolirea muncii plecând de la „sărăcie", ce reprezintă azi sărăcia și cine sunt cei considerați săracii lumii.

9. Lipsa de productivitate prin oprirea muncii nu mai poate afecta sistemul, de vreme ce productivitatea scade oricum până la a deveni imposibilă odată cu diminuarea resurselor. Munca în acest context, când resursele dispar iar creșterea productivității nu mai este indicată, continuă să fie folosită doar ca dispozitiv disciplinar.

10. Urmările utilizării muncii exclusiv ca dispozitiv disciplinar sunt înscrise în corpurile sărăcite. Iar scopul este epuizarea și anihilarea acestor corpuri în vederea conservării resurselor rămase.

11. Din corpul sărăcit ia naștere, astfel, masa corpurilor inutilizabile, nefolositoare sistemului, deci debarasabilii. Aceștia apar și se înmulțesc odată cu naturalizarea crizei capitaliste pe care o numim criză ecologică.

12. Criza ecologică marchează momentul epuizării complete a resurselor statului capitalist și este la rândul ei o formă de naturalizare a crizei economice a capitalismului. Ea justifică violența împotriva debarasabililor, mai exact necesitatea reducerii numărului corpurilor-„deșeu" despre care trebuie să credem că sufocă viața planetei. Ei nu sufocă nimic altceva decât statul capitalist disfuncțional și intrat în era lui de extremism manifest.

13. Cine sunt debarasabilii – tot ceea ce trebuie folosit și consumat. Nu numai cea capabilă de muncă, ci mai ales cea folosită ca resursă, exploatată și manevrată pentru a produce și considerată ca lipsită de orice agentivitate. Acum apare limpede cât de iluzorie a fost distincția făcută între ele. Ne plasăm dincolo de omul occidental, însă în termeni occidentali și limitativi am putea spune că ne confruntăm cu un fenomen radical de întoarcere a refulatului.

14. Acestor corpuri li se interzice locuirea în lume, accesul la un spațiu, pentru că refulatul nu trebuie eliberat. Debarasabilii sunt trecuți în ilegalitate. Ei nu sunt împinși „în afară", pentru că un în afară propriu-zis nu mai există, ci li se ia orice spațiu posibil de a exista. Aceasta este o formă de ștergere definitivă din lume. În acest fel, celor fără

spațiu li se blochează accesul la orice posibilitate de imaginare a viitorului-împreună, fiind marcați ca inexistenți.

15. Ascunderea debarasabililor, insuflarea disprețului față de cea care nu muncește și fără drept la viață bântuie mentalul colectiv, făcând imposibilă imaginarea viitorului. Ierarhizarea și învrăjbirea subalternilor devin principalele mecanisme de blocare a viitorului radical alternativ. Înainte de orice este necesară o teorie unitară, nu uniformizatoare, pentru aducerea împreună a subalternilor și imaginarea laolaltă.

Aplicație practică: munca literară

1. Orice produs al muncii literare era judecat după o valoare simbolică, iar lucrătoarea nu era considerată o muncitoare oarecare sau o artizană pentru a fi plătită pentru munca ei. Dacă literatura este o meserie ca oricare alta (vezi Alexandru Mușina, „Literatura ca meserie", în *Teoria și practica literaturii/Pentru scrierea creatoare*), practica literară trebuie învățată, iar scriitoarea să se specializeze. Literatura este segmentată în domenii; textul literar, în genuri și specii.

2. Textul literar recunoscut ca produs al muncii în societatea capitalistă, iar autoarea lui ca

muncitoare specializată permit controlul asupra genurilor și speciilor, respingerea și excluderea formelor hibride, impure din punct de vedere literar. Lipsite de valoare.

3. Textul literar valoros va fi cel legitimat de sistemul de putere al comunității literare. Prin acest mecanism al legitimării, fondat pe competiție, maeștrii-reprezentanți ai comunității literare își asigură continuitatea mecanismului producerii de cunoaștere, cât și controlul asupra comunității de cititoare și remunerării scriitoarelor.

3. A fi specializat, a fi competitiv, a fi (răs)plătit – implică nu numai o specializare în formele și formulele literare (și în „jocul cu ele", fără a se ieși din ele), ci și o specializare în materia de lucru, adică în limbaj. Autoarea trebuie să ajungă o cunoscătoare desăvârșită a limbii în care scrie, mai exact a limbii „literare". Corectitudinea și puritatea limbii, lipsa de valoare a manifestărilor hibride fac din literatură o formă de perpetuare a rasismului internalizat.

4. Respingerea hibridizării și a formelor contaminate de ceea ce nu este recunoscut ca literar, ca aparținând literaturii, devine una dintre cele mai mari probleme ale autoarelor marginalizate. Munca lor este calificată drept o simplă veleitate. În felul acesta, produsul literar care aduce o schimbare

fundamentală în mecanismul producției de cunoaștere este eliminat sau împiedicat să ajungă la cât mai multe cititoare. Literatura revoluționară nu este posibilă în societatea capitalistă.

5. Textul literar revoluționar este produsul unei munci care pune capăt muncii capitaliste. Este o formă de grevă a lucrătoarelor literare. Prin urmare deține un statut special la care trebuie să luăm seama. A intra în grevă literară devine echivalent cu respingerea mecanismelor de legitimare și competiție capitaliste și cu producerea de text literar revoluționar.

6. Textul pasabil este o formă de existență a debarasabililor (producerea noii lor subiectivități politice) și, prin urmare, nu i se acordă niciun spațiu. Reciclarea sau ștergerea definitivă din lume rămân singurele circuite în care este lăsat să se miște. Spațiul lor se micșorează din ce în ce mai mult, în timp ce comunitatea literară recunoscută de maeștrii-reprezentanți expandează exotizând zonele-gunoi. Astfel, marginile dispar, iar locuitoarele sunt condamnate la ceva pentru care nu avem încă un nume – lipsa de spațiu. Îl voi numi vampyroteuthisare, sau întreținerea mecanismului-oglindă prin munca artistică și literară.

7. Textul pasabil este real, iar realitatea spațiului său nu se construiește prin oglindire, ci prin

acțiunea de producție creatoare. Utopia queer-feministă ca viziune revoluționară de reasamblare a relațiilor și elementelor ia locul heterotopiei ca realitate în oglindă. Aici s-a ajuns nu numai pentru că heterotopia este fondată pe oglindire, dar și pentru că spațiul din afară nu mai există, zonele-gunoi au fost desființate/apropriate prin estetizare agresivă.

8. Un rol negativ, în această apropriere și închidere a spațiului din afară, l-a avut anularea întâmplătoare, fără analiză critică și diferențiere, a dihotomiei interior-exterior, creând paradoxul anihilant. Analiza critică a paradoxului este esențială pentru orice negare a opozițiilor binare. Desființarea opozițiilor binare în producerea de cunoaștere capitalistă și în absența acțiunii eliberatoare, de nesupunere la presiunea sistemelor de putere opresivă, duce la întreținerea asupririi, confuziei și manipulării capitaliste. Sunt întreținute mecanismele sistemului.

9. Spațiul revoluționar al textului pasabil nu este cel al coloniei sau al comunității izolate bântuite de Vampyrotheutis, ambele exemple de utopie de tip pastoral. El se deschide printr-o cronologie a timpului crip, timpul utopiei queer-feministe a debarasabililor, care ia locului heterocroniei, timpul heterotopiei Vampyrotheutisului. Doar timpul

crip este cel care dă voie imaginației paralizate sub presiunea sistemelor asupritoare să se elibereze de aceste presiuni și să se manifeste deplin în strânsă legătură cu realitatea lumii.

Cealaltă locuitoare. O ficțiune cu privire la iubirea-muncă și literatura transformatoare

Moto: „And in descending to the depths I realize that down is up, and I rise up from and into the deep. And once again I recognize that the internal tension of oppositions can propel (if it doesn't tear apart) the mestiza writer out of the metate where she is being ground with corn and water, eject her out as nahual, an agent of transformation, able to modify and shape primordial energy and therefore able to change herself and others into turkey, cyote, tree, or human." (Gloria Anzaldúa, *Borderlands/La Frontera. The New Mestiza*, Aunt Lute Books, San Francisco, 1987, pp.74-75)

Corpul locuitoarei își pierduse aproape toată culoarea. Un gri lipsit de strălucire explodase la suprafața pielii, iar ochii i se încărcaseră de un alb tulbure și neregulat ca o perdea veche, acoperită de funigei. Pentru ea, diminuarea culorilor de acum însemna puținătatea mișcărilor, gesturi din ce în ce mai slabe, neputința de a se deplasa spre sursele de hrană, imposibilitatea de a mai ajuta vietățile aflate la nevoie. O bucată de corp inertă, așa cum nu se poate trăi. Simțeai în felul acesta, pentru întâia oară în stomac, zvârcolirea râmei uriașe, mama tuturor lucrurilor de după apocalipsa din care te-ai născut. Animalul acela hibrid și sclipitor din care ne-am înfruptat, amestecându-ne și recompunându-ne

fără stavilă. Era o durere atroce pe care locuitoarea o transmitea lumii întregi în așteptarea salvatoarelor sale, dar ea ajunsese să nu o mai perceapă de la un punct încolo. Starea ei de leșin o proiectase într-un fel de vis lucid în care știa cât de dureroasă este existența ei pentru toate făpturile acestei lumi, chiar dacă în acel moment nu o vedea și nu o simțea altfel decât tot prin acea durere. Durerea, în afara ei, se depărta din ce în ce mai mult, materială și vie. Se făcuse atât de întuneric și se adunase, deodată, atât de multă tăcere încât nu părea să mai fi rămas nimic în jur. Singurătatea asta nu o cunoscuse niciodată, ar fi dat orice să se oprească – o alunecare nesfârșită într-un hău abrupt, știa că totul se terminase pentru ea. Nimic nu va mai fi la fel de-acum înainte, căderea asta va rămâne cu ea pentru totdeauna. Va fi mereu această cădere, și această noapte, și această tăcere. Până când.

A fost o formă de căldură care a învăluit-o. Liniștită. O apă calm-unduitoare. S-ar fi privit acolo, pe suprafața ei fără teamă. De obicei îi era frică să se uite în ape, îi lăsau un sentiment ciudat de cufundare și închidere în adâncurile lor. Din nou hăul abrupt, fără fund, fără oprire. Doar că se petrecea într-un altfel de mediu, umed și călâu. Frecarea de substanța lui îi transforma căderea într-o plutire răcoroasă, pe când aerul îi aprindea corpul. Îl făcea

să ardă ca o torță. Ar fi pârjolit orice ar fi atins. Dar se sufoca. Detesta senzația de sufocare, o așeza față în față cu o moarte la care nu avea niciun chef să se gândească. Apoi, s-a trezit deodată într-o cameră necunoscută. Cineva vopsise în culori vii pereții scorojiți și albi, ca să acopere urâțenia și agresivitatea lor. Totuși, ea simțea cu putere în tot corpul că aici fusese cândva o cameră perfect albă, cu uși albe, mobilă albă, așternuturi albe. Începu să se sufoce din nou. Trecutul nu poate fi ascuns sub un strat de vopsea, și nici mascat de apocalipse distrugătoare, înlocuiri de lumi în numele uitării. În carnea locuitoarelor a rămas totul, istoria venea odată cu ele chiar și atunci când nimeni nu mai vorbea de ea. Încercă să își fixeze privirea pe o pată roz care se prelungea într-un mov puternic de prună coaptă excesiv. Asta ar fi trebuit să o liniștească, să-i redea ritmul normal al respirațiilor. Albul avusese de-a lungul lumilor anterioare o istorie violentă și necruțătoare față de mai toate făpturile existente, impunând o restricție de greutate și culoare, o mutilare și o transformare a ceea ce ar fi putut ele să fie. În plimbările ei, alături de cele două ființe cu care adora să își petreacă timpul cel mai mult, o locuitoare, ajunsă între timp una dintre salvatoare, și o șopârlă mică și veselă ce le urma pretutindeni cu încredere, zăbovea cel mai mult în Locul de hârtie, așa

numiseră această rămășiță care păstra încă resturi ale tuturor lumilor de dinainte și unde își lăsau și ele urmele. Fiindcă fiecare rest era de fapt o altfel de urmă, după cum știuseră celelalte de dinaintea lor să le facă, să comunice și să le ducă mai departe. Aici, în acest spațiu care le oferea atât de mult, a reușit să își înțeleagă bine unele dureri fără o cauză clară în mintea ei și unele spaime precum asta, spaima de alb. Acum revenea, mai copleșitoare ca niciodată, combinată cu un sentiment acut de vinovăție și de înfiorare. Tremura ca și cum intrase din nou în convulsiile succesive determinate de foame. Sau poate era doar frigul ce însoțea mereu imaginea acestei clădiri când o privea dinafară – clădirea care nu numai că o îndepărtase cumva de prietena ei, dar știa că servise lumilor rele la vindecarea celor suferinzi prin cufundare în acel alb. La început se bucuraseră toate că acum le aparține lor, că o pot colora după cum doresc, iar regenerarea să fie însoțită de o explozie de culori în ochii celor ce primesc ajutorul. Apoi, și-au dat seama că se afla ceva acolo, între acei pereți care nu poate fi dat uitării. Și nici nu trebuie. Ceva ce ele nu ar mai fi vrut să repete sau să se repete vreodată, în niciuna din lumile viitoare. Dar nu mai aveau ce face, clădirea era asta și aveau nevoie de ea. O puteau schimba cât mai mult și să fie atente ca să nu mai cuprindă disperarea pe niciuna

dintre cele care intrau aici. Ce însemna disperarea pentru aceste ființe? Simplu, tot ce trăia ea acum, proiectarea trupului într-o existență albă – ruptura și izolarea de celelalte forme de viață, trăirea în sine, doar pentru sine. Pătrundea într-un timp sufocant și egoist. O voce brutală și groasă, însoțită de un hohot de râs răgușit, îi repeta sacadat că trăiește într-o minciună perversă, că lumile pe care încearcă să le genereze sunt imposibile, că totul va fi distrus de apocalipsa pe care ele o definesc drept regenerare. Copiază doar ciclul natural, iar natura nu e deloc așa cum o visează ele, căci ele nu există, sunt doar imagini artificiale ale unor inadaptabili. Ele sunt moartea. Ei, numai și numai ei, sunt cei reali, lumea este albă și perfectă, iar ce se abate de la asta trebuie vindecat. „Sunteți doar un amestec care ne poate contamina și murdări. Uită de celelalte. Curăță-te și perfecționează-te! Doar tu! Alb ca noi toți!" Atunci a vrut să strige ceva, ceva cumplit, ca el să plece și să o lase-n pace. Dar vocea ei slabă se chirci într-un colț al camerei, strivită de măreția glasului impunător. Părea că vorbește, dar în gol, nimeni nu auzea nimic din ce avea ea de zis: cum lumea nu este o luptă pentru tine și doar pentru tine, cum spiritualitatea asta care te îndeamnă la detașare de ceilalți e seacă și mincinoasă, cum vindecarea nu se poate face decât laolaltă, prin luptă și răzvrătire

împotriva celor ca el, și chiar dacă nu reușiți (ce-i mult mai posibil să se întâmple, ca de fiecare dată), nu contează, contează doar că ați încercat să fiți, și ați fost, împreună cu lumea și lucrurile ei. Chiar dacă nu reușiți… cum nu reușește nici ea să spună, să învingă hohotul asta de râs stupid și dominator.

Deodată, o mână moale și ușoară îi aduse căldură în corp, lăsând-o să coboare din frunte spre țesuturile și celulele înghețate de spaimă. Tremuratul i se opri. Deschise încet ochii.

— Ai avut iar un coșmar? deasupra patului stătea aplecată prietena ei cea mai bună, salvatoarea.

Nu se mai văzuseră de ceva vreme și simți cum inima îi bate puternic de fericire, o fericire atât de mare încât uită pentru un moment de visul înspăimântător.

— Ești aici? Nu credeam că o să vii la mine. Am trăit tot timpul ăsta cu senzația că te-a supărat ceva anume și că nu vrei să-mi vorbești, că te temi să-mi spui. Credeam că-i legat de faptul că atingerea noastră nu a făcut din mine nimic atunci, nici salvatoare, nici îndrăgostită de…

— Hei, chiar continui să crezi lucrurile astea? Ți-am mai spus că te-nșeli, oricum atingerea noastră a lăsat în tine o schimbare, doar că nu ai înțeles-o încă. Vei vedea. De când lucrez aici, ca salvatoare, am învățat o mulțime de lucruri, știu

acum destul de bine cum lucrează atingerile celorlalte în noi. La fel de bine cum am învățat ce ne poate face încă albul acestei clădiri, chiar dacă am colorat-o atât de viu și de expresiv.

— Am mai avut coșmaruri și afară, altfel știi tristețea mea când îmi amintesc de vechile lumi și de ce aș fi putut fi eu dacă aș fi trăit în vreuna. Dar parcă aici visele astea cumplite sunt mult mai puternice, ucigătoare chiar. Am simțit că mă înec în apa aia de care ți-am tot vorbit și care m-a urmărit mereu. Ea a făcut ca niciodată atingerile cuiva să nu aducă nicio schimbare în mine.

— Da, clădirea albă accentuează totul, afară lucrurile sunt mult mai blânde, iar coșmarurile se înmoaie pentru că ne simțim lumea aproape de noi. Aici pare atât de îndepărtată, ca și cum am fi singure. Putem doar să o privim de la aceste ferestre uriașe. Cam asta e ce ne-a rămas de la ei, tot ce e dincolo a venit odată cu noi.

— Am fost eliberate, de cunoașterea lor, de gândurile și de tot ceea ce știau. Au rămas în urmă, dar și-n noi, ca vină. Eu așa simt vechile lumi, apăsătoare și rele. Uneori cred că suntem altele fără nici cea mai mică legătură cu vechii locuitori, nici nu mai arătăm ca ei, totuși vina persistă.

— Și este bine că-i așa. Îți amintești? Plimbările noastre și întâlniri cu celelalte locuitoare și

făpturi ale acestei lumi. Toate astea ne-au familiarizat pe noi cu noi. Am descoperit fiecare parte a lumii și ne-am împrietenit cu mai tot ce există. Vina aparent nejustificată ne-a ferit să brutalizăm ce ni se părea la început străin. Este un oraș al tuturor această lume, și e o bucurie când ne întâlnim toate, nu o spaimă. Cu șopârla cea mică, printre primele noastre prietene, mă văd mai des. M-a ajutat foarte mult în ultimul timp să mă obișnuiesc cu ființele pe care le știam mai puțin. Îmi este de mare folos deprinderea asta în munca noastră.

— Am auzit că a devenit și ea o salvatoare, m-am bucurat că v-ați întâlnit. Eu am văzut-o ultima dată la clădirea de sub mare, când… încercă să mai spună ceva, dar o altă salvatoare a apărut în cadrul ușii și îi făcu un semn ciudat prietenei sale.

— Trebuie să plec, se pare că cineva are nevoie de noi. Mă voi întoarce chiar înainte să ieși din ou.

Locuitoarea își urmări prietena cum se depărtează încet, până ce se făcu nevăzută în spatele ușii. În cameră a rămas o căldură liniștitoare care îi făcea extrem de bine bolnavei, ținând spaima și coșmarurile departe. Știa că simpla prezență a salvatoarelor avea acest efect asupra celorlalte făpturi, corpul lor lăsa în urmă arome benefice, iar ea nu mai știa acum dacă starea de bine care o invadase era ceva trecător sau chiar se însănătoșise în mod

miraculos. Apoi deodată îi răsună din nou în urechi ultimele ei cuvinte: „chiar înainte să ieși din ou”. De ce ar mai fi trebuit să intre în ou dacă se simțea atât de bine? Întotdeauna crezuse că ouăle acelea gigante în care se spunea că erau regenerate locuitoarele serveau doar la însănătoșirea celor aproape moarte. Așezate acolo primeau o nouă viață, era ca și cum o nouă locuitoare s-ar fi născut. O ființă cu totul și cu totul diferită ieșea prin eclozare, începând o nouă existență. Însă ea? Ea nu era pe moarte, se putea chiar ridica fără probleme și să părăsească locul ăsta.

Dădu să se ridice, însă nu reuși să ajungă mai departe de fereastra camerei, o durere fără măsură îi sfârtecă pântecele, iar mii de ace ascuțite i se înfipseră parcă în tâmpla dreaptă. Apucă doar să zărească de partea cealaltă a zidului, în fața clădirii, o siluetă aparent necunoscută. Deși, ceva familiar părea să se desprindă din ea și să urce până aici, lângă fereastră, unde dintr-odată i se păru că vede chipul deslușit al unei locuitoare. Ieșise pe neașteptate din apa cenușie a lacului. Un lac oarecare, de la marginea unui luminiș oarecare. Îi zâmbi și începu să înoate ușor pe sub apă – un corp învelit de o pătură subțire și transparentă. Se lăsă și ea cuprinsă de unde ca și cum frica de mai devreme, și care o urmărise de fapt toată viața, nu mai exista.

Cineva o ștersese definitiv din istoria sa. Se lăsă din ce în ce mai spre adânc, simțindu-se peste tot însoțită de cealaltă, locuitoarea necunoscută. Ghearа care o apuca de obicei de gât și o strângea până la epuizare se preschimbă într-o mână ușoară cu atingeri duioase. Aproape de fundul lacului nu era deloc întuneric și frig, cum crezuse. Nimic apăsător. Nimic sterp. O lume a cărei lumină venea de la creaturile din jur ce mișunau dintr-o parte în alta, lumea asta nu avea nevoie de soare și nici de alte surse de energie asemeni lui. Energia venea de pretutindeni, fiecare o dăruia mediului său pentru a sprijini existența. Aici a văzut pentru prima dată pești transparenți ca un bec incandescent, plante fosforescente și melci cu ochi de foc. A vrut să își privească din nou însoțitoarea, dar trupul dispăruse, deși îl simțea chiar acolo, parcă pătruns în al său cu totul. Alunecau împreună din ce în ce mai departe.

Se rostogoli la podea, chircindu-se și încordându-se. Vederea i se împăienjeni din nou și pentru câteva clipe o negură deasă îi învălui tot capul. Nu mai vedea și nu mai auzea nimic, în afara unor șoapte vagi și unor lumini slabe, ca venite de nicăieri.

— S-au întâmplat deodată. Bănuiesc că atingerea altei făpturi a avut efect tocmai când se afla pe moarte.

— Cum de-a rămas fără hrană? S-a îndepărtat prea mult de surse?

— În cazul ei se pare că era vorba de o carență de proteine. Oare se număra printre neconsumatoarele de râme? Sunt aproape sigură că nu se poate trăi doar cu pastilele astea colorate, deși nimeni nu mă crede încă.

— Da, a devenit din ce în ce mai greu să le salvăm pe cele care refuză râmele. Va trebui să discutăm despre asta cu toată lumea.

A vrut să strige din rărunchi: „Voiam doar să mă plimb mai aproape de mare. Atât. Nu m-am gândit la râme și la foamea cumplită…”, dar cuvintele îi rămâneau închise în bule minuscule ce pluteau de jur-împrejurul ei și o părăseau încet-încet, ridicându-se spre suprafață. Abia își putea mișca mâinile și picioarele. Ar fi murit înecată dacă lichidul ăsta nu ar fi lăsat-o prin cine știe ce miracol să respire. Sus nu mai avea cum să ajungă, așa că se lăsă în continuare purtată de ape până ce un punct de întuneric scobit în nisipul cenușiu o sorbi cu totul prin el. Într-o poveste nu trebuie să se întâmple nimic, poți doar să povestești, să te întâlnești cu ceilalți, să asculți, sunt uneori doar câteva gânduri, alteori două-trei întâmplări izolate, nici nu e nevoie să le legi între ele. Așa i-ar fi plăcut să se desfășoare viața ei, în lumea asta unde își petrecea timpul ca

într-un somn prelungit. Vorbea cu foarte puține făpturi și în general se temea de cuvinte. Învățase să comunice fără să le mai folosească și doar atunci când întâlnirea cu ceilalți era absolut necesară, când nu avea alte căi de a evita o întrebare sau o nedumerire. Avea și ea destule întrebări și nedumeriri, aproape ca toate formele de viață din jur, însă ca și ele prefera să le lase nelămurite. Cel mai tare o supăra totuși vina, iar vina era doar a lor, a urmașelor acelor făpturi înspăimântătoare numite oameni. Aici simțea că tăcerea ei trebuia să fie din ce în ce mai adâncă în fața celor vii. Ploaia mai reușea din când în când să se rostogolească pe pământ probabil pentru a umezi tegumentul aproape uscat al râmelor. Era singurul semn că apa se împuținase în adâncuri, iar norii doldora, umflați și molatici, plesneau cu putere. După o astfel de vreme la suprafață explodau muguri de un verde strălucitor care se deschideau în câteva ore umplând aerul de parfum. Somnolența creștea în această perioadă a înfloririi, iar structurile metalice care se mai vedeau prin noroiul lipicios, dispăreau aproape cu totul în spatele petalelor dure și intens colorate. Florile semănau mai degrabă cu cele artificiale din zilele noastre, însă mirosul amețitor te făcea imediat să pui la îndoială o concluzie atât de pripită, bazată doar pe văz. La acea vreme se întâlnea cu una

dintre locuitoare, cea mai apropiată ei din această lume, viitoarea salvatoare, și priveau împreună cum stropii cădeau cu zgomot și bolboroseau într-o limbă de neînțeles. De obicei le însoțea și o șopârlă mică, portocalie care se aciuase pe lângă prietenia lor și le urma pretutindeni. De ea se rușina cel mai mult când încerca să vorbească. Se plimbau fără oprire, străbătând spații unde multe dintre ele nu avuseseră curajul să pună încă piciorul. Ajungeau de fiecare dată până la malul mării și le plăcea să coboare în biblioteca subterană, Locul de hârtie – o ruină bine conservată pe care o descoperiseră din întâmplare, iar acum multe locuitoare veneau aici să se întâlnească una cu cealaltă sau ca să înțeleagă mai bine vechile lumi. Alteori veneau pur și simplu pentru a mânca laolaltă cu celelalte; resursele de hrană fiind puține în aceste zone, își aduceau provizii și le împărțeau între ele atunci când foamea devenea prea amenințătoare. Calea lor fusese dintotdeauna cea a prieteniei; rareori, și-a atingerii.

Acum se plimba din nou alături de prietena ei pe nisipul fierbinte sub un soare dogoritor. Nu înțelegea cum ajunsese aici. Își potriviseră pașii după ritmul valurilor și încercau să se miște simultan ca într-un dans, râzând ori de câte ori se încurcau. La un moment dat, picioarele li s-au încrucișat și amândouă au căzut. A fost o atingere mai lungă pe

care au prelungit-o apoi, odihnindu-se una lângă alta, ore bune. Știau că urma să se întâmple în curând o schimbare în ele și au vorbit câte ceva despre asta pe drumul de întoarcere. Au tot vorbit de atunci mereu. Prietena ei începuse transformarea și-i povestea cum se simte din ce în ce mai atrasă de clădirea cea mare sau cum urmărește salvatoarele peste tot.

— Probabil că vei deveni una dintre ele…

— O să-mi fac curaj să intru acolo și să le cer sfatul. Îmi doresc din ce în ce mai mult să fiu ca ele. Dar tu? Tu nu-mi mai spui nimic despre ce se întâmplă cu tine.

— Îți spun, cum să nu. Îți spun, de fapt, că nu am ce să-ți spun. Nu s-a întâmplat nimic. Am rămas la fel.

— Este imposibil. Sau poate e… poate e din cauză că nu vrei să consumi râme.

Într-adevăr nu-și explica de ce ea nu devenise o salvatoare sau nu se îndrăgostise în urma acelei atingeri dintre ele. Bogăția de senzații și sentimente care o invadaseră pe cealaltă locuitoare, pe ea o ocolise cu desăvârșire.

— Nu trăim într-o lume ideală, chiar dacă arată ceva mai bine decât cele de dinaintea noastră, îi răspunse ea. Consumul de râme e ca un rest al cruzimii celor dispăruți odată cu venirea apocalipselor.

Cel puțin așa văd eu lucrurile. M-am gândit mult în ultima vreme la ce-și mai poate aminti corpul ăsta. După ce am descoperit înregistrările alea vechi rămase sub ruinele din apropierea mării am început să mă întreb dacă nu cumva am fost și eu una dintre ele, una dintre acele ființe numite generic, în vechea limbă, bărbat. Nu-mi este foarte clar felul cum arătau și cum se diferențiau ele de celelalte făpturi identice pentru mine, de femei de exemplu. Tot ce știu e că m-am trezit cu un acut sentiment de teamă. Oare am mai păstrat ceva din existența aia crâncenă și nepăsătoare? Trebuie să recunosc, când te-am atins, am avut acest gând în minte și m-am speriat. Asta pățesc și ori de câte ori gust dintr-o râmă. Buzele mele strivind carnea lor moale, contracția stomacului și nevoia acută de a le digera… E ca un fel de panică, o gheară dureroasă în gât. Și nu mai pot să înghit.

— Aerul pătrunde în porii pământului și ne unește cu ele, așa cum ne unește între noi. Nicio ființă nu rămâne departe. De ce trebuie să ne hrănim cu ele ca să rămână vie această lume? Doar pentru că tegumentul lor este atât de moale, diferit de textura dură și plastifiată a celorlalte făpturi, inclusiv a noastră? Întrebarea asta și-a pus-o fiecare locuitoare în parte, încă din prima zi a ivirii de după apocalipsă. Probabil va rămâne fără răspuns…

— Și nici nu e nevoie de un răspuns. E nevoie doar de a ne opri din mâncat și a accepta că trebuie să dispărem și noi la fel ca cele de dinaintea noastră și să lăsăm loc unei lumi noi. Lumile se îmbunătățesc de la o apocalipsă la alta. Nu sunt apocalipse, sunt doar regenerări și restructurări ale orașului-colonie, declanșate când locuitoarele încearcă să își desăvârșească grija față de celelalte. Și-ntr-o bună zi, râmele se vor termina oricum.

— E bine să lăsăm lumea să meargă până unde vrea ea. Marea râmă a adâncurilor, mama tuturor, o să golească pământul de râme când știe ea mai bine.

— Ce tot spui acolo? îi strigă deodată locuitoarea, viitoarei salvatoare. Trebuie să punem capăt acestei nedreptăți și să lăsăm loc pentru ce urmează să devenim.

De obicei în acest punct se oprea discuția lor. Locuitoarea-prietenă își lăsa capul în jos și nu mai scotea niciun sunet. De foarte multe ori gândul unei revolte a locuitoarelor și a tuturor făpturilor îi trecuse prin cap, dar îl înăbușea de fiecare dată. Și nu-i plăcea deloc când cineva i-l reamintea. Căci pentru ea nu exista nicio ieșire. A fi salvatoare o ajuta să mai uite.

O revoltă a locuitoarelor. Da, de asta se dusese așa în grabă spre mare, voia să ajungă la Locul de hârtie și să se întâlnească din nou cu cele care

gândeau ca ea. Uitase să-și ia provizii, iar foamea a răpus-o înainte să ajungă. Așa au stat lucrurile, nu a încercat niciodată să pună singură capăt lumii. Ar fi fost o nedreptate la fel de mare cum era și mâncatul făpturilor moi.

Durerea atroce din stomac îi reveni, dar nu mai îngheță de data asta, ba chiar putea să o oprească singură dacă ar fi încercat. Unde se afla? Silueta din fața clădirii îi apăru din nou în fața ochilor. Simți cum îi atinge corpul muribund, cum i-l ridică de jos, cum o hrănește și o așază în targa salvatoarelor. Pielea i se înfioră. Pentru prima dată trăia ceva diferit și puternic. Ceva care creștea în ea din ce în ce mai mult. Voia să se apropie, să o cuprindă cu brațele, să rămână în somnul acesta împreună. Mâna locuitoarei îi alunecă ușor de-a lungul spatelui, îi mângâie abdomenul cu mișcări abia-apăsate și circulare, apoi urcă până ce-i cuprinse cu palma unul dintre sâni. Tresări. Brațele și le roti în jurul mijlocului celeilalte și o trase mai aproape de ea. Pielea lor tare și plastifiată scoase la ciocnire un pocnet ascuțit. Veziculele din parte de jos a pântecului se deschiseră larg și lăsară total descoperit vaginul suspendat ca un boboc de floare. În clipa în care buzele lor se atinseră, acesta înflori, brusc și surprinzător, devenind un mic buchet de violete intens colorate. De acolo, din jurul lor, unde pielea

mai era încă moale, se extinse această moliciune și le cuprinse întregul tegument, din cap până-n picioare. Pielea lor ajunse elastică și umedă, alunecoasă și vulnerabilă ca pielea unei râme. Plăcerea unei astfel de atingeri le cufundă una în alta și simțiră cum de o parte și de alta a lor se ridică un val de pământ care le inundă. Cele două organe, lungi și subțiri, începură să se împleticească, să danseze și să își atingă vârfurile. Se cufundau din ce în ce mai adânc sub pământ, până ce corpul lor, unul și același, fu corpul unei bătrâne râme colosale, din care creșteau mii de plante și mușcau mii de animale. Atunci, gustul dulce și sfărâmicios al râmelor îi reveni pe limbă.

Își deschise larg ochii. Pe neașteptate, apa în care plutise se prăbuși zgomotos, iar ea căzu udă și speriată pe o suprafață tare. Două salvatoare o ajutară să se ridice și o așezară într-o cadă cu o substanță călduță, unde își spălă lichidul lipicios ca o melasă de pe tot corpul. Și-a revenit complet și a înțeles imediat că se întorsese în clădirea cea albă. Salvatoarele au șters-o cu un prosop moale și i-au adus înapoi hainele curate. Apoi plecară fără să-i spună niciun cuvânt, fără să-i mai dea nicio indicație.

Adesea se întrebase în ce consta ritualul eliberării din ou, de care tot auzise. Poate că asta i se și

întâmplase… Privi spre locul unde căzuse, deasupra platformei atârnau niște membrane mucilaginoase gri-transparente.

— Trebuie să ies de aici, gândi.

Și alergă spre una dintre ușile camerei. Un aer puternic și proaspăt o izbi în față. Nu vedea mare lucru, nu se obișnuise cu lumina prea tare a soarelui. Ar fi dat orice în această clipă să se bucure de razele reci și blânde ale lunii, luna pe care nu o văzuse decât de trei ori în viață, în cele trei nopți prin care trecuse. A patra zi a lumii putea fi veșnică, iar luna moartă pentru totdeauna. Mereu ceva rămâne pierdut, pentru totdeauna.

O locuitoare stătea acolo și o fixa cu privirea. Era ea, desigur. Silueta familiară. Cea care a ridicat-o pe brațe și a așezat-o pe targa salvatoarelor. O așteptase.

— Tu ești, așa-i? Te-am văzut de la fereastră și m-am gândit că mă aștepți pe mine. Știu cam tot ce s-a întâmplat, mi-am amintit cât am stat înăuntru. Vino, vreau să le cunoști și pe celelalte.

Se prinseră de mână și o porniră împreună, probabil spre mare.

CUPRINS

Cuvânt de început 7

Gheel 17

Apusul răsăritului. Începutul vidului 17

Amurgul 37

Amurgul. Prima zi – prezentarea generală a lumii 43

Amurgul. A doua zi. Povestea ei 51

Amurgul. A treia zi 65

Cea de-a patra zi sau răsăritul 79

ANEXĂ

Tentaculele nu se pot atașa de vid pentru a-i susține mișcarea 105

Gândirea nonbinară și dialectica oglinzii 107 • (Ab)Munca 111 • Aplicație practică: munca literară 117

Cealaltă locuitoare. O ficțiune cu privire la iubirea-muncă și literatura transformatoare 123